

УДК 027.7:378.4(477.74):021.8“1865/1920”

В. С. Кочмар,

зав. сектором Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна;

О. С. Мурашко,

головний бібліограф Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ НОВОРОСІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В БІБЛІОТЕЧНІЙ СФЕРІ

У статті прослідковано міжнародні книжкові зв'язки Новоросійського університету. Увагу зосереджено на зарубіжних колективних дарувальниках, особливо — наукових установах та товариствах. В результаті проведеної роботи був складений перелік організацій та каталог книг, що дає можливість ознайомитися з працями, які зберігаються у фондах НБ до сьогоднішніх часів. Розвиток більш-менш регулярних, але вельми плідних зарубіжних зв'язків, позитивно вплинув на збагачення фондів бібліотеки університету.

Ключові слова: дарувальники, міжнародні книжкові зв'язки, Новоросійський університет, Наукова бібліотека, Смітсонівський інститут, Бібліотека Конгресу, Інститут науки Карнегі, Югославська (Загребська) академія наук та мистецтв, Товариство історії Франції, Ватиканська Апостольська бібліотека, Британський музей, Фінське наукове товариство.

Однією з цікавих сторінок історії Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова є міжнародні книжкові зв'язки. Вивчення цього питання дозволяє досить глибоко та повно розкрити шляхи поповнення бібліотеки, а також культурні зв'язки Новоросійського університету з іншими країнами. Саме цей аспект історії Наукової бібліотеки університету висвітлюється в даній статті.

Наукова бібліотека університету, як відомо, розпочинає свою історію з дня утворення попередника Новоросійського університету — Рішельєвського ліцею, точніше, бібліотеки Рішельєвського ліцею у 1917 р. За свідченням першого історіографа Новоросійського університету О. І. Маркевича, у 1865 р. основна бібліотека Рішельєвського ліцею налічувала 12400 назв у 28505 томах [20, с. 589]. Новостворений університет відразу ж став інтелектуальним центром півдня Російської імперії. Існування закладу такого масштабу було б неможливим без повноцінної бібліотеки, тому першочерговою задачею керівництва університету було поповнення бібліотеки. В протоколах засідання Ради Новоросійського університету за 1865 р. вказується на недостатню кількість книг у навчальному закладі, у зв'язку з чим Попечитель Одеського навчального округу звертався з клопотанням до міністра народної освіти про передання до Новоросійського університету дублетів інших книгосховищ та примірників видань інших наукових закладів [25]. За п'ятдесят п'ять років існування Новоросійського університету бібліотека поповнилася більш ніж в 10 разів.

Закупівля та відбір літератури проводилися дуже ретельно. Політика формування бібліотеки вимагала придбання вітчизняної та зарубіжної літератури, яка б задовольняла потреби університету і виховувала широко освічених фахівців. Але обмеженість у коштах Міністерства народної освіти змушувала його відмовляти університету у виділенні додаткових асигнувань на закупівлю потрібної літератури, приватні ж пожертвування не могли покрити всіх витрат учбового закладу [31, с. 42]. Керівництво університету, розуміючи важливість бібліотеки, давало їй гроші за рахунок інших статей, але це не поліпшувало справи – попит на літературу серед професорів і студентів рік у рік зростав. Тому університет звертався до інших учбових закладів і наукових установ з проханням сприяти поповненню фондів.

У поповненні фондів бібліотеки активну участь брав професорсько-викладацький склад Новоросійського університету. Рада університету обирала з професорів бібліотечну комісію, яка займалася найважливішими нагальними справами бібліотеки. Учасниками цієї комісії у різні часи були Л. С. Ценковський, О. М. Богдановський, І. А. Маркузен, К. І. Карастельов, Е. Р. Штерн, Р. В. Орбинський, Б. В. Богішич та ін. У склад комісії обов'язково включався бібліотекар. Крім того, професорам, які не обиралися офіційно до бібліотечної комісії, але були видатними фахівцями, часто доручалася експертиза наукової цінності тих книжкових надбань, що мали надходити до бібліотеки [21, с. 15]. Кожен професор мав змогу оформити замовлення на необхідну книгу, якої не було в бібліотеці, до бібліотечної комісії.

Для ознайомлення з колекціями книг, що пропонувалися на продаж, викладачі виїжджали в спеціальні відрядження. Поповненню університетської бібліотеки сприяла також мережа комісіонерів. Основним же джерелом поповнення бібліотеки, можна навіть сказати збагачення фондів, були книжкові колекції, частково придбані, але в більшості – подаровані особами чи організаціями та закладами. Так, наприклад, з 2311 одиниць книг, що надійшли до основної бібліотеки університету у 1915 р., 1692 примірники були отримані в дар [23, с. 350].

Значення дарувань для фондів бібліотеки важко недооцінити. Цьому питанню було присвячено багато публікацій¹. Найбільш змістовним серед інших є видання «Дарители Научной библиотеки Одесского (Новороссийского) университета, 1865-1920» [11], що є результатом багаторічної праці співробітників відділу рідкісних книг та рукописів та співробітників інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки. Видання містить перелік дарувальників бібліотеки Новоросійського університету за період його існування (1865-1920 рр.), в якому вказуються приватні особи та дарувальники-організації, кількість подарованих примірників та роки дарування. Інформація подається у вигляді біографічних довідок по персоналіях (частина 1) та фактографічних довідок про організації (частина 2).

Головним джерелом для складання списку імен та переліку організацій став комплект інвентарних книг фундаментальної бібліотеки Імператорського Новоросійського університету, який зберігся до наших часів. В цих книгах послідовно фіксувалися всі надходження до бібліотеки: як придбання комісіонерів, так і дари приватних осіб та організацій. Безумовно, результати даного дослідження, відбиті в книзі «Дарители Научной библиотеки Одесского (Новороссийского) университета, 1865-1920», дозволяють скласти доволі повне уявлення про склад дарувальників бібліотеки за означений період та доповнити знання про розповсюдження в Одесі на межі XIX та XX століть таких культурних практик, як дарування та колекціонування.

На жаль, не всі отримані книги, вказані в інвентарних книгах, збереглися в фондах Наукової бібліотеки до наших часів. Як відомо, після закриття Новоросійського університету в 1920 р. в Одесі було організовано декілька вищих навчальних закладів, в результаті чого студентський відділ бібліотеки університету був розподілений між новими інститутами. Основна частина фондів залишилася в своєму колишньому будинку (вул. Преображенська, 24). Внаслідок злиття з Одеською публічною бібліотекою в 1930 р. деякі примірники колишньої університетської бібліотеки були передані публічній бібліотеці (Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького).

В даному дослідженні увага звертається на колективних дарувальників, представлених як вітчизняними, так і зарубіжними організаціями, закладами, установами. Умовно усіх колективних дарувальників бібліотеки Новоросійського університету (близько 550 назв) можна поділити на 5 категорій: державні та наукові установи, учбові заклади, суспільні організації, редакції журналів. Основним завданням даного дослідження було виявити видання, подаровані зарубіжними організаціями.

Перелік зарубіжних дарувальників бібліотеки Новоросійського університету висвітлює картину міжнародних контактів учбового закладу. Інвентарні книги бібліотеки містять відомості про 46 іноземних організацій та закладів. За роки свого існування як підрозділу Новоросійського університету бібліотека отримувала книги з Європи (Копенгагенського, Краківського, Афінського, Оксфордського та інших університетів), Азії (Токійського університету), Центральної та Південної Америки (університети Канзаса та Буенос-Айреса), Австралії (Мельбурнський університет). Бібліотека підтримувала зв'язки з такими відомими книгосховищами світу, як бібліотека Ватикану, Конгресу США, Бодлі (Оксфорд). Партнерами університетської бібліотеки також виступали іноземні наукові організації: Британський музей, Югославська (Загребська) академія, Товариство історії Франції, Наукове товариство у Фінляндії, американські наукові товариства, зокрема Смітсонівський інститут та Інститут Карнегі у Вашингтоні. Дари саме наукових організацій і стали об'єктом даного дослідження.

Надходження літератури з-за кордону до Російської імперії взагалі, та до Новоросійського університету зокрема, підпорядковувалися Правилам про безкоштовне відправлення поштою видань до Росії. Ці Правила були затверджені 9 серпня 1865 р. Імператором Російської імперії [26].

Дари іноземних організацій надходили до бібліотеки різними шляхами. По-перше, безпосередньо від наукової організації до університету. По-друге, за допомогою професорів університету, які знаходилися у закордонних відрядженнях. По-третє, частина видань отримувалася за допомогою Комісії з міжнародного обміну видань [32, с. 157]. Ця комісія була заснована 22 квітня 1877 р. при Міністерстві народної освіти, яка була і національним центром книгообміну Російської імперії. Комісією був складений «Проект правил російської комісії з міжнародного обміну видань в галузі науки та мистецтва», в якому були намічені обов'язки комісії: розсилка вітчизняним та іноземним урядовим та науковим установам видань, переданих в дар або для обміну; збір відомостей з різних книгосховищ про наявність дублетів друкованих видань, які бажано було б отримати закордонним вченим установам; друкування щорічно каталогу офіційних видань міністерств, управлінь, статистичних комітетів, наукових установ і товариств [12, с. 13-14].

Значний інтерес при вивченні міжнародних книжкових зв'язків Росії представляє діяльність Комісій з міжнародного обміну видань: американської (при Смітсонівському інституті) і російської (при Міністерстві народної освіти).

Російсько-американські книжкові стосунки існують вже більше двох століть. Їхнє виникнення було обумовлено виходом Російської імперії до берегів Тихого океану, відкриттям зі Сходу Нового Світу та освоєнням Руської Америки. У другій половині XIX ст. російсько-американські книжкові зв'язки отримали подальший розвиток. Події 60-х років – скасування рабства та громадянська війна в США, скасування кріпосного права в Росії, продаж Аляски, взаємні візити воєнно-морських ескадр – відкрили нову еру у взаємовідносинах двох країн [8].

Важлива роль в процесі книгообміну між Російською імперією та США належить Смітсонівському інституту, який відновив перервані громадянською війною наукові зв'язки з рядом наукових установ Росії та налагодив нові контакти з різними державними відомствами. Так, у 1867 р. Конгресом Сполучених Штатів був прийнятий закон, який дозволяв чинити під наглядом Смітсонівського інституту обмін офіційних документів США на відповідні видання інших урядів всього світу. Крім урядових документів дозволялося пересилати видання різних управлінь з фінансових питань, статистики, сільського господарства та інші в обмін на відповідні праці.

Надіслана до Росії секретарем Смітсонівського інституту Дж. Генрі пропозиція щодо вказаного закону мала позитивну відповідь. Після цього циркуляри з Міністерства народної освіти Російської імперії були направлені до учбових округів. Ряд університетів, в тому числі і Новоросійський, дали згоду на обмін своїх видань на офіційні видання США. Таким чином, Міністерство народної освіти Російської імперії повідомило американському посланцю перелік книг та інших публікацій, які пропонувалися для обміну на американські видання. Серед них – Журнал Міністерства народної освіти, Збірки постанов та розпоряджень МНО, щорічні звіти російських університетів, вчені праці, дисертації, Університетські відомості Московського університету та університету Св. Володимира, а також Записки Новоросійського університету.

Результатом акцій, проведених з ініціативи Смітсонівського інституту, стало розширення російсько-американських книжкових зв'язків. Обмін науковою літературою США з Росією у 1870-1871 рр., згідно з даними Смітсонівського інституту, досягав 150-160 назв на рік. В 1876 р. цей же інститут виступив ще з однією ініціативою – здійснювати обмін виданнями між Росією та Бібліотекою Конгресу, з чим Російська імперія не тільки погодилася, але й запропонувала організувати книгообмін на постійній основі [8].

В інвентарній книзі бібліотеки Новоросійського університету за 1905 р. міститься запис про надходження у фонди бібліотеки двох книг з Бібліотеки Конгресу [11, с. 306-307]. Бібліотека Конгресу (англ. *Library of Congress*) є національною бібліотекою США, однією з найбільших бібліотек світу².

Повертаючись до Смітсонівського інституту, треба відмітити, що саме з цією організацією Сполучених Штатів Новоросійський університет мав найбільш тісні зв'язки стосовно книгообміну та дарування видань. Смітсонівський інститут (англ. *Smithsonian Institution*) – це один з найбільших науково-дослідних інститутів та культурних центрів США³. Інститут був заснований в 1846 р. у Вашингтоні за спеціальною постановою, схваленою Конгресом США на кошти англійського хіміка та мінералога Дж. Смітсона⁴ (1765-1829), ім'я якого і носить інститут. Крім до-

слідницької, освітньої та культурознавчої діяльності інститут активно займається видавництвом: щорічно заклади Смітсонівського інституту випускають збірники наукових праць, монографії, звіти про стан та діяльність підрозділів, щомісячник «Смітсоніан» (англ. «*Smithsonian*»), наукові журнали, путівники.

Згідно з інвентарними книгами, до бібліотеки Новоросійського університету надходження від Смітсонівського інституту надходили у різні роки, починаючи з 1865 р. Головним чином, це була література з природничих наук. Цікавим фактом, до речі, є запис в інвентарній книзі, що у 1865 р. літературу зі Смітсонівського інституту до Новоросійського університету доставив доцент Л. Х. Беркевич, в подальшому доктор астрономії, професор, перший завідувач Астрономічної обсерваторії Новоросійського університету.

Як і в будь-якій організації, товаристві чи закладі наукового характеру, в Смітсонівському інституті складалися щорічні звіти про діяльність, витрати та стан інституту, які видавалися в друкованому вигляді. В фондах Наукової бібліотеки зберігаються такі звіти з 1858 по 1957 рр., але з деякими лакунами. З 1965 р. видання змінило свою назву на «*The Smithsonian year*»; таких звітів в університетській бібліотеці налічується 2 примірники 1965 та 1966 рр. видання. Згідно з інвентарними книгами, в дар Новоросійському університету від Смітсонівського інституту надійшло 5 подібних книг (Дод.: 1-4). У щорічних звітах друкувався загальний звіт про діяльність інституту, складений секретарем, а також звіти підрозділів та комісій. Крім того, однією з частин видання були статті та наукові доповіді членів інституту.

Серед звітів підрозділів інституту привертає увагу звіт про діяльність Національного музею Сполучених Штатів⁵ (Дод.: 5), який є складовою частиною науково-дослідного та культурного комплексу Смітсонівського інституту. У виданні міститься інформація про стан та діяльність Музею за звітний період, тобто за 1894 р., а також стаття про історію Національного музею та каталог його експонатів. Крім того, додаються достатньо змістовні статті, що описують та ілюструють колекції музею. Наприклад, стаття керівника відділу етнології про пересування під час подорожей первісних людей (засоби пересування, взуття, засоби захисту); дослідження керівника відділу доісторичної антропології з питання використання давніми народами свастики на предметах побуту та ін.

Крім щорічних звітів про діяльність інститут публікував звіти про різноманітні дослідження, зокрема про метеорологічні дослідження по територіях всіх штатів Америки, про періодичні явища в рослинному та тваринному світах; про відкриття, стан та зникнення озер, річок та інших водоймищ США (Дод.: 9, 20, 21).

Досить корисними виданнями, які бібліотека отримала від Смітсонівського інституту, є звіти Комісії з відкриттів у галузі механіки за 1860-1862 рр. (Дод.: 17-19) (Іл. 1). В першому томі видання міститься інформація про патенти (діючі та термін дії яких минув), описи та патентні форми на відкриття та винаходи, видані в названих роках. Другий том – це ілюстрований додаток до описаних в 1-му томі винаходів.

Праці, що є результатами різноманітних досліджень Смітсонівського інституту, видавалися в друкованому вигляді, частіше в рамках певних серій. Однією з таких серій інституту була серія «Смітсонівський внесок у науку» (Дод.: 8, 13, 23) (Іл. 2). В фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова зберігаються декілька видань цієї серії.

Іншою серією друкованих видань Смітсонівського інституту є серія «Смітсонівські колекції», присвячена вивченню тваринного світу Північної Америки (Дод.: 7, 10-12, 14) (Іл. 3). В фондах Наукової бібліотеки університету містяться 5 примірників з цієї серії. Це здебільшого книги з ентомології, які містять результати досліджень вчених інституту. Видання представляють собою свого роду каталоги різних рядів комах (твердокрилих та лускокрилих) з детальним описом представників даного ряду. Також є доволі значущим видання, що містить бібліографічні списки праць, виданих до 1860 р., з питань конхології⁶ Північної Америки.

Крім того, серед дарів Смітсонівського інституту зустрічаємо окремі видання з різноманітних питань, наприклад, огляд рослинного світу штату Колорадо (Дод.: 15); практичні рекомендації з виправлення риторичних та інших дефектів мовлення (Дод.: 6); довідник публічних бібліотек, бібліотек закладів, установ та товариств Сполучених Штатів та Британських провінцій Північної Америки (Дод.: 22).

Окрім Смітсонівського інституту, свідченням тісних російсько-американських книжкових зв'язків є надходження у фонди Наукової бібліотеки дарів з Інституту науки Карнегі (англ. *Carnegie Institution for Science*)⁷ – американської організації, що займається заохоченням та підтримкою наукових досліджень. Організацію заснував великий монополіст металургійної промисловості Ендрю Карнегі⁸ у 1902 р. в м. Вашингтон.

Свої дослідження вчені Інституту Карнегі видають у вигляді наукових монографій (з 1903 р. вийшла приблизно 1 тис. томів), а статистичні дані та деякі розвідки публікуються у щорічниках (з 1902 р.). За свідченням інвентарних книг, від Інституту до Наукової бібліотеки Новоросійського університету надійшли дари у 1905 та 1906 рр. «Щорічник за 1904 р.» (Дод.: 28), отриманий у якості дару, є яскравим прикладом перших випусків подібних видань та містить матеріали досліджень з астрономії, археології, ботаніки, хімії, геології, математики та фізики.

Усі монографії, що публікувалися вченими Інституту Карнегі, виходили у рамках однієї серії і були однаковими за своїм оформленням, а відрізняв їх лише порядковий номер (Дод.: 25-27, 29-37, 41-51). Тематика досліджень дуже різноманітна – це матеріали з біології та генетики рослин і тварин, медицини, фізичних та хімічних властивостей речовин, мінералогії, математики, астрономії, історії, археології та антропології.

З-поміж інших виділяємо праці американського астронома Саймона Ньюкомба, відомого своїми роботами з теоретичної астрономії і складанням зоряних каталогів. Праця вченого «Внесок у статистичні дані Зірок. Стаття перша: до питання про Галактику та інші великі планети зі скупченням зірок» (Дод.: 48) присвячена дослідженню класів великих планет, галактики і різних скупчень зірок. У своїй роботі вчений вивчив рух великих планет, визначив астрономічні постійні і склав каталоги точних положень зірок. Займався також теорією руху Місяця, супутників планет, теорією сонячних затемнень, проблемою походження астероїдів (Іл. 4).

Монографія, підготовлена Нобелівським лауреатом в області хімії (1914), професором Гарвардського університету Теодором Річардсом і його асистентом Уїлфредом Стуллом, «Новий метод у вивченні стиснення» (Дод.: 46) – фундаментальний внесок у хімічну теорію (Іл. 4). У роботі вчені досліджують стиск 35 простих тіл і багатьох сполук. Спостереження проводилися в хімічній лабораторії Гарвардського коледжу, Кембриджі, Массачусетсі. Вчені розглянули цілий ряд властивостей простих речовин і сполук. Особливо виділяються дослідження вчених у галузі

стиску простих речовин при підвищеному тиску. Крім роботи над визначенням атомних мас, Т. Річардс займався проблемами рівноваги, електрохімії та хімічної термодинаміки. Вивчення термодинамічних властивостей елементів при низьких температурах дозволило Т. Річардсу в 1902 р. зробити спостереження, які передбачили третій закон термодинаміки, відкритий три роки потому В. Нернстом⁹.

Окремого вивчення заслуговує чотиритомне видання робіт американського астронома і математика Д. Хілла¹⁰, відомого своїми роботами в області небесної механіки і, зокрема в області теорії руху Місяця (Дод.: 40) (Іл. 5). Видання вражає своєю масштабністю. Перший том супроводжується розгорнутою біографічною довідкою про вченого. Усі праці, що ввійшли до чотиритомника, розташовані за тематикою досліджень. Основні праці вченого присвячені теорії руху планет і астероїдів, загальним питанням теорії збудень небесних тіл, уточненню мас планет та ін.

Привертає увагу серія досліджень куратора антропології Колумбійського музею Джорджа Дорсі, що є результатом досліджень, розпочатих вченим у 1903 р. Перша книга «Традиції народу арікара» (Дод.: 33) розповідає про традиції арікара¹¹ – індіанського народу групи кедді в США. Книга цікава тим, що вона адаптована до дитячого сприйняття, бо побудована у вигляді оповідань. Наступна розвідка вченого «Міфи Вічити» (Дод.: 32) також побудована у вигляді оповідань і продовжує серію досліджень в галузі антропології. Книга розповідає про індіанське плем'я вічита¹¹, що мешкало в США на території штатів Канзас, Оклахома і Техас (Іл. 5).

Історії створення Сонячної обсерваторії Маунт-Вілсон Інституту Карнегі¹² присвячені дві монографії Джорджа Еллері Хейла – американського астронома, винахідника спектрогеліографа. Роботи надруковані у рамках єдиної серії «Внесок у науку Сонячної обсерваторії на горі Маунт-Вілсон, Каліфорнія» (Дод.: 38, 39). У першій книзі вчений наводить факти щодо необхідності будівництва обсерваторії на горі Вілсон в Каліфорнії. За словами автора, повітря на горі Вілсон спокійніше, ніж в інших частинах Північної Америки, що робить її ідеальним місцем для астрономічних спостережень, зокрема – для інтерферометрії. Наступна монографія присвячена розповіді про облаштування, обладнання та перші дослідження, що були проведені у заснованій обсерваторії (Іл. 6). Інші роботи Хейла присвячені фізиці Сонця і зірок. Вчений провів перші експерименти, пов'язані з виявленням загального магнітного поля Сонця.

Вражає своєю глибиною книга Ефраїма Дугласа Адамса – американського видавця, широко відомого у всьому світі своїми роботами з історії Європи та Англії. У роботі «Вплив У. Гренвіля на іноземну політику У. Пітта, 1787-98» обговорюється курс Англійського уряду під час Великої французької революції (Дод.: 25) (Іл. 6). Увага автора зосереджена на постаті Уільяма Гренвіля¹³, обраного в палату общин Великобританії у 1782 р. Уільям мав великий вплив на політичні погляди свого двоюрідного брата Уільяма Пітта Молодшого¹⁴ (прем'єр-міністр Великобританії). Уільям Гренвіль став близьким союзником Уільяма Пітта, а також служив в уряді як скарбничий армії з 1784 по 1789 рр.

Колективними дарувальниками Наукової бібліотеки були, звичайно ж, заклади і установи Європи. Серед слов'янських країн відзначимо Югославську академію наук та мистецтв (хорв. *Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti*)¹⁵, яка зветься також «Загребською академією», за місцем знаходження у місті Загребі, і «Хорватською академією», за державою чи народністю. Заснування академії було пов'язане зі слов'янським вченим, хорватським суспільним діячем

Ф. Рачкієм¹⁶ та католицьким єпископом, головою національно-ліберальної партії І. Штроссмайєром¹⁷.

З першого ж року існування академія мала свій друкований орган «Відомості (праці) Югославської академії наук та мистецтв» (*Rad Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti*) (Дод.: 54), в якому публікувалися наукові статті членів академії та інших вчених з різноманітних питань науки та мистецтва. Кожний випуск завершується протоколами засідань членів академії за різними відділеннями: математико-природничого, філологічно-історичного та філософсько-історичного. Крім того, у виданнях містяться некрологи вчених, звіти про нові книжкові надходження до академії. В Науковій бібліотеці ОНУ зберігається комплект названого видання. На сьогодні Наукова бібліотека володіє усіма випусками, починаючи з 1867 р. і закінчуючи 1913 р. без проміжків (взагалі 200 випусків).

Окрім цього видання академія випускала ще декілька, наприклад, «Історичні пам'ятники південних слов'ян» («*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*») (1867-1876), «Письменники Хорватії» («*Stari pisci hrvatski*») та ін. У фондах університетської бібліотеки зберігається багатотомне видання Югославської академії наук та мистецтв «Письменники Хорватії», яке налічує 21 том. Кожний окремий том містить твори певного письменника Хорватії минулих століть. Згідно з інвентарними книгами, у 1872 р. в дар від Югославської академії бібліотека Новоросійського університету отримала 4-й том цього видання (Дод.: 53) (Іл. 7), який містить твори відомого хорватського поета та драматурга Мауро Ветрані¹⁸. Відкриваючи книгу, стає зрозумілим, чому саме цей том був отриманий у якості дару. На форзаці видання є запис про те, що трагедія «Гекуба» («*Heckuba*»), що міститься в даному томі, була передрукована з рукопису, який на той час зберігався в бібліотеці Новоросійського університету. На 389 сторінці видавництвом була зроблена позначка «*Rukopis carskoga universiteta u Odesi*» (Рукопис Імператорського університету в Одесі).

Ще одним виданням, яке надійшло у дар від Югославської академії, є книга «Документація про змову бана П. Зринського та князя Фр. Франкопана», що являє безумовну цінність при вивченні історії Хорватії (Дод.: 52). Книга представляє собою збірку листів, спогадів, урядових та інших документів стосовно союзу двох хорватських політиків та суспільних діячів – Петра Зринського та Фран Крсто Франкопана¹⁹. Вступна стаття до видання написана упорядником збірки та президентом Югославської академії Ф. Рачкієм. У ній зазначено, що матеріал збирався з багатьох архівів та бібліотек, установ різних міст і навіть країн.

Крім споріднених нам слов'янських країн дари до бібліотеки надходили і з Західної Європи: з Франції (Товариство історії Франції), Італії (Бібліотека Ватикану); Північної Європи: Фінляндії (Фінське наукове товариство); а також з Англії (Британський музей).

Товариство історії Франції (фр. *Société de l'histoire de France*)²⁰ було засновано 21 грудня 1833 р. з ініціативи Франсуа Гізо²¹, міністра народної освіти Франції того часу. Товариство випускало Бюлетені та Щорічники, де друкувалися праці членів товариства та інших вчених (з 1863 р. ці видання об'єднуються під однією назвою «*Annuaire-Bulletin de la Société de l'histoire de France*»). Крім періодичних видань товариство друкувало окремі історичні документи: хроніки, мемуари, фінансові та судові матеріали [41].

Виходячи з назви товариства та звертаючи увагу на характер його діяльності, зрозуміло, що ця установа дарувала Новоросійському університету книги історич-

ної тематики. Усі книги, що є дарами Товариства історії Франції, можна умовно поділити на декілька груп. По-перше, це видання, присвячені особам, що управляли державою, тобто королям Франції (Іл. 9): 1) п'ятитомне видання, що містить листування Людовика XI²², короля Франції з 1461 по 1483 рр. (Дод.: 63) (Іл. 8). Безперечно, листування надає можливість отримати докладну інформацію про короля Франції: його особисті зв'язки, політичні та суспільні погляди, проекти та плани стосовно держави; 2) життя Людовика XII²³, короля Франції з 1498 до 1515 рр. (Дод.: 56); 3) хронологія правління королів Франції, починаючи з Пилипа IV з династії Капетингів (Дод.: 68). Закінчується хронологічна розповідь 1405 р., коли на троні була вже династія Валуа; 4) збірник звітів, інвентарних описів майна королів Франції (Пилипа V (le Long)²⁴, Пилипа VI (Філіп де Валуа)²⁵, Карла VI²⁶, королеви Клеменції Угорської, вдови короля Франції Людовика X (Hutin)²⁷), зроблені їхніми скарбничими (Дод.: 69). Ця інформація є цінною для дослідників життя та побуту королівських сімей.

Другу групу книг складають мемуари різних осіб (Іл. 10): 1) спогади головного маршала Франції Клода Луї Гектора де Віллара (1653-1734), найбільш успішного французького полководця війни за іспанську спадщину, з додаванням текстів листів маршала (Дод.: 66); 2) спогади Шарлоти Морней²⁸ – дружини Пилипа де Плюссі-Морней (1549-1623), державного діяча Франції (Дод.: 65). Хоча книга присвячена життю Філіпа де Плюссі-Морней, вона багато розповідає про жінку, яка написала цей твір [36]; 3) мемуари Жан-Еро де Гурвіля (1625-1703) – відомого фінансового діяча Франції часів Людовика XIV, секретаря та довіреної особи відомого французького письменника, філософа-мораліста Франсуа VI де Ларошфуко (Дод.: 64).

Третю групу складають книги з різних питань історії Франції (Іл. 12): 1) найбільш значуща праця французького поета, письменника та історика епохи Відродження Теодора Агриппа д'Обіньє «Всесвітня історія»²⁹ (Дод.: 55) (Іл. 11). Книга являє собою своєрідний літопис релігійних заколотів минулих років, насичений фактичним матеріалом з історії релігійних війн (особисті спогади автора, архівні документи, кореспонденція політичних діячів); 2) «Скандальна хроніка» (Дод.: 61), що є однією з найбільш цінних хронік, які відображають історію Франції за часів Людовика XI. Взагалі це видання представляє собою щоденник паризького нотаріуса Жана де Руа за 1460-1483 рр., який дуже прискіпливо записував усі великі події, що відбувалися в столиці на той час; 3) книга німецького дипломата та історика права Езекієля Спангейма (1629-1710) представляє собою велику за об'ємом та глибину за змістом докладну записку про дворові відношення Франції у 1690 р., тобто за часів Людовика XIV (Дод.: 71). В ній містяться характеристики на усіх членів королівського двору Людовика XIV, перелік та опис діяльності державних служб, зокрема суду Версаля. Основна увага в цій праці зосереджена на характеристиці Короля-Сонця, як називали Людовика XIV³⁰: його особистих якостей, любовних потягів та пристрастей [34]; 4) «Нормандська хроніка XIV ст.» – це текст невідомого автора (Дод.: 57). Як припускають дослідники, автором був нормандський лицар, який висвітлював події, що відбувалися в Нормандії³¹ у 1296-1372 рр., головним чином під час Сторічної війни. Текст написаний старофранцузькою мовою приблизно у 1369-1372 р. Видання надає картину воєнних подій тих часів [22]; 5) збірка законів та нормативних актів Людовика IX³² (Дод.: 58). Видання є одним з перших значних пам'ятників звичайного права Франції, що має велике історичне та наукове значення – завдяки йому значно збагачуються сучасні

знання про феодальне та приватне право Французького королівства XIII ст.; 6) «Діяння єпископів Камбре» – це анонімний середньовічний агіографічний твір, який описує історію єпархії Камбре³³ та її єпископів з 1092 по 1138 рр. (Дод.: 59). Рукопис цього тексту зберігається в Гаазі. Вперше «Діяння» були надруковані у 1615 р. Оригінальна назва цього історичного джерела відсутня. Текст подається латинською мовою [43].

Чергова група видань – це книги про окремих осіб – діячів Франції того періоду: 1) біографічна поема про життя Уільяма Марешала (фр. *Guillaume le Maréchal*) (1146-1219), першого графа Пембрука – найвеличнішого лицаря християнського світу (Дод.: 60). Рукопис невідомого автора був опублікований П. Мейером у тритомному виданні 1891-1984 рр.; 2) видання, присвячене життю та діяльності Гастона IV³⁴ (Дод.: 62). До книги ввійшли ненадруковані у XV ст. фрагменти рукопису біографа Гастона IV Гійома Лезера (*Leseur*).

Ще однією книгою, подарованою французьким товариством, було видання «Казки менестреля з Реймса» (Дод.: 70). Вперше текст даного видання був надрукований у 1837 р. під назвою «*Chroniques de Reims*».

Усі видання, що за інвентарними книгами значаться дарами Товариства історії Франції, були надруковані та відредаговані чи укладені членами товариства.

Книжкові зв'язки Новоросійського університету з Італією підтверджують дари Ватиканської Апостольської бібліотеки (лат. *Bibliotheca Apostolica Vaticana*)³⁵ – бібліотеки, що володіє цінним зібранням рукописів середньовіччя та епохи Відродження. Бібліотека була заснована в XV столітті папою Миколою V³⁶.

Серед усіх книг, подарованих Ватиканською Апостольською бібліотекою у 1906 р., найбільшої уваги привертає серія каталогів Апостольської Ватиканської бібліотеки, що створена за наказом папи римського Льва XIII³⁷ та складається з декількох частин: описи латинських, грецьких та вірменських рукописів; описи «паладинської» бібліотеки, що становить собою значну частину Гейдельбергської бібліотеки, подарованої Ватиканській бібліотеці у 1623 р. баварським курфюрстом Максиміліаном I³⁸; описи «коптської» бібліотеки, або Кодексу Борджиа³⁹ – манускрипт V ст. грецькою та коптською мовами; описи «урбінської» бібліотеки герцога Федеріко Монтефельтро⁴⁰ у м. Урбіно, перевезеної та подарованої у 1657 р. папою Олександром VII⁴¹ (1655-1667); описи «олександрівського» відділення Ватиканської бібліотеки, які у 1690 р. надійшли у спадок папі Олександру VIII⁴² (1689-1691) від шведської королеви Христини⁴³, а також фамільна бібліотека венеціанських родичів Оттобонів папи Олександра VIII; описи книг графа Чиконьяра⁴⁴ і рукописи кардинала Анджело Мая, що був головним бібліотекарем Ватиканської бібліотеки з 1819 по 1854 рр.

У фондах Наукової бібліотеки представлені каталоги «паладинської» (Дод.: 80) та «урбінської» бібліотеки (Дод.: 81), а також каталоги латинських та грецьких рукописів (Дод.: 79) (Іл. 13).

Ватикан – релігійна столиця Італії, тому більшість дарів – книги релігійної тематики. Це зібрання листувань пап, їх енциклік⁴⁵, а також невідомих архівних документів (Дод.: 72, 73, 83, 90). Так, монографію П'єтро Балана – видатного італійського історика та архіваріуса Ватикану – присвячено проблемам відношення між католицькою церквою та слов'янами Болгарії, Боснії, Сербії та Герцеговини (Дод.: 74) (Іл. 14). Балан був не тільки письменником, а й пристрасним оратором, що вирізнявся особливо під час з'їзду італійського католицького руху, який проводився майже щороку в різних італійських містах. Будучи ще студентом тре-

того курсу богословської семінарії, П'єтро публікував брошури про папство в м. Падуї, а також друкував багаточисленні статті у журналах богословської тематики. Найбільш П'єтро Балана цікавила історія католицької Італії стосовно політики папи Льва XIII.

Привертає увагу також видання раніше невідомих документів папи римського Климента V⁴⁶, що було задумане у 10 томах, але опубліковано було лише два томи (Дод.: 89) (Іл. 15). Перший том містить відомості про життя Климента V та історію його понтифікату. Оповідь супроводжена об'ємними та змістовними коментарями. Другий том становить собою серію додатків до першого тому. Подібними є два томи послань та листувань папи римського Гонорія III⁴⁷ (Дод.: 88) (Іл. 16).

Окремого вивчення заслуговує монографія «Археологічні та історичні сподвижники подорожі св. Кирила і Мефодія та їх апостольство серед слов'янських народів» Доменіко Бартоліні – кардинала, італійського археолога, історика, біографа – присвячена описам Великоморавської місії св. братів Кирила та Мефодія⁴⁸ до слов'янських народів, розпочатої у 863 р. (Дод.: 75).

Книжкові зв'язки з Північною Європою здійснювалися завдяки Фінському науковому товариству (*Societas Scientiarum Fennica*)⁴⁹. Це товариство було засновано у 1838 р. у м. Гельсінгфорсе (Гельсінкі).

Фінське наукове товариство, починаючи з 1842 р., має свій друкований орган «Записки (Праці) Наукового товариства Фінляндії» («Acta Societatis scientiarum Fennicae») (Дод.: 91). У цьому виданні публікували свої наукові праці та результати досліджень члени товариства, а також інші вчені. У Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова зберігається майже повний комплект цього видання, з 1842 р. по 1945 р. лише з деякими лакунами. Крім того, є два випуски нової серії «Записок» за 1957 та 1958 рр. Згідно з інвентарними книгами, Фінське товариство подарувало бібліотеці у 1867 р. 8-й том «Записок» у двох частинах. У першій частині зібрані праці з природничих наук (хімії, астрономії, ентомології), серед яких привертає увагу визначна і доволі велика праця Ф. В. Макліна «Описи виду *Strongylium Kirby*, виконані Ж. Т. Лакондером, а також пов'язані з ним форми», що містить докладну ентомологічну класифікацію ряду жуків з додаванням ілюстрацій. У другому томі надруковані праці історико-філологічного напрямку.

Наступне видання, отримане у дар, представляє собою протоколи засідань Фінського наукового товариства (Дод.: 95-98) (Іл. 17). Крім безпосередньо протоколів, у виданні представлені наукові доповіді членів товариства. У 1867 р., згідно з інвентарними книгами, Фінське наукове товариство передало до Новоросійського університету 4 випуски Протоколів. Крім цих примірників, у фондах Наукової бібліотеки зберігаються Протоколи з 1853 по 1922 рр. У перших випусках видання не поділялося на тематичні розділи – протоколи засідань та статті вчених усіх секцій товариства друкувалися разом, але з 1909 р. видання виходило по секціях: А. Математично-природничі науки, В. Гуманітарні науки, С. Звіти та протоколи засідань.

Фінське наукове товариство займалося науковими дослідженнями, які публікувалися у серії «Внесок Фінського наукового товариства в науку» (Іл. 18). Кожен том цього видання був присвячений певній тематиці та містив декілька статей чи одну монографію. У списку подарованих у 1867 р. Науковій бібліотеці книг зазначено декілька примірників названої серії. По-перше, це результати досліджень членів товариства за 1861, 1863 рр. в природничому та етнографічному напрямках, стосовно крупних фінських міст Куопіо⁵⁰ та Оулу⁵¹ (Дод.: 99, 100). Під

час досліджень було проведено серйозне вивчення географії, етнографії, клімату, історії даного регіону. По кожному аспекту надані докладні статті та статистичні матеріали. По-друге, сьомий том представляє собою своєрідний каталог комах ряду двокрилих, де перелічені та докладно описані різновиди даного ряду (Дод.: 94). Восьмий том містить праці філологічного напрямку (Дод.: 93). Наприклад, стаття про топоніми в Уусімаа⁵² та змістовна праця, присвячена герою трагедії Й. Ю. Векселя⁵³ «Даніель Юрт». У дев'ятому томі Матіас Акіандер, професор російської мови університету Гельсінкі, надає докладний огляд шкільної системи освіти у Виборзі⁵⁴ (Порвоо) (Дод.: 92). У книзі йдеться про історію школи у фінському місті Порвоо: започаткування школи у м. Виборг, історія розвитку, внутрішня організація школи, система освіти, органи керування школою, переведення школи з Виборгу до Порвоо. Надається перелік гімназій у фінських містах з короткою інформацією про їх заснування, діяльність та викладацький склад.

Останньою науковою установою у нашому переліку, яка є дарувальником Наукової бібліотеки Новоросійського університету за інвентарними книгами, є Британський музей (англ. *British Museum*)⁵⁵ – головний історико-археологічний музей Британської імперії (нині – Великобританії) і один з найбільших музеїв світу.

Британський музей був створений в 1753 р. на основі трьох колекцій – колекції відомого британського лікаря і натураліста Хенса Слоуна, колекції графа Роберта Харлі⁵⁶, а також бібліотеки антиквара Роберта Коттона⁵⁷, яка стала основою Британської бібліотеки.

Усі книги, подаровані Британським музеєм у 1875 р., представляють собою каталоги-описи різноманітних колекцій, що зберігаються у фондах музею. Серед подарованих видань особливого вивчення заслуговує серійне видання Британського музею «Короткий огляд колекцій Британського Музею». Представлені каталоги з цієї серії – «Каталог вибраних грецьких монет, відтворених засобом гальванопластики, які представлені в оздобленій золотом залі» (Дод.: 108), «Каталог Бронзової зали Відділу грецьких та римських старожитностей» (Дод.: 106) та «Каталог греко-римських скульптур Відділу грецьких та римських старожитностей» (Дод.: 107) (Іл. 19). Британський музей володіє великою нумізматичною колекцією, що нараховує близько 750 тис. експонатів – від перших монет (VII ст. до н.е.) до сучасності. Каталог старовинних грецьких монет (близько 650-600 до н.е.) був розроблений містером Б. В. Гедом – помічником хранителя Відділу монет та медалей Британського музею, надалі один із засновників школи нумізматів-античників. Представлений каталог є першим каталогом Британського музею, що дозволяє вважати його однією з рідкісних праць з нумізматики взагалі та з античної нумізматики зокрема. Монети у каталозі зібрані відповідно до країни використання. До кожної монети надається коротка характеристика: з якого металу зроблена, повний опис вигляду монети.

Другий та третій каталоги складені Чарльзом Ньютоном, доглядачем Відділу грецьких та римських старожитностей Британського музею. Перший каталог містить опис колекції бронзи, що потрапила до музею у різні часи. Частина колекції було придбано, а частина надійшла у спадок музеєві від попечителів музею Томаса Холліса, Ричарда Найта, Уільяма Темпля та ін. Каталог містить докладний опис історії створення колекції, а також історію кожного експонату. Другий каталог вміщує описи колекції греко-римських скульптур у Галереї Таунлі⁵⁸. Найбільшої уваги автор приділяє колекції бюстів, подарованої Ричардом Найтом у 1824 р., а також колекції статуй, куплених у палаці Фарнезе у Римі. Каталог вміщує докладні описи

204 експонатів колекції, що представляють декоративно-прикладне, ювелірне мистецтво античного світу, геми, скляні судини, теракотові статуетки.

Окрім згаданого вище каталогу Б. В. Геда, у фондах НБ представлено каталог Р. Пула «Каталог грецьких монет Британського музею. Італія» (Дод.: 101) (Іл. 21), що містить описи монет стародавньої Італії згідно з систематизацією античних монет Еккеля. Видання містить докладну інформацію про метал, з якого виготовлена монета, її розміри, а також змістовні описи її вигляду, що іноді супроводжуються малюнками. За словами автора, при складанні каталогу він користувався раніше складеним каталогом Б. В. Геда. Але, на відміну від каталогу Геда, праця Р. Пула містить декілька допоміжних покажчиків (географічний, типовий, а також покажчик деяких відмінних рис експонатів, грецьких та римських назв, таблицю розрахунку мір ваги), які значно полегшують роботу з каталогом.

Іншою роботою Р. Пула є «Каталог римських медальйонів Британського музею» (Дод.: 103) (Іл. 20). У каталозі докладно описано історію кожного медальйону, що зберігається у Британському музеї, надається інформація про його можливе походження, а також детальний опис вигляду та фізичних характеристик. Каталог супроводжується допоміжними покажчиками імен-власників медальйонів, покажчиком медальйонів за роками, а також автотипіями усіх експонатів.

Наступну монографію, що привертає увагу надзвичайно яскравим оформленням, присвячено опису колекції теракот⁵⁹ Британського музею. Це праця Тейлора Комбе «Опис колекції старовинних теракот у Британському музеї: з гравюрами» (Дод.: 104) (Іл. 22). У 1807 р., у зв'язку зі зростанням колекції Британського музею, було створено Департамент старожитностей, наглядцем якого став Тейлор Комбе. Його основним завданням було стежити за установкою єгипетських скульптур, придбаних в якості трофеїв наполеонівських війн у 1801 р., а також за Галерею Таунлі. Монографія присвячена історії зібрання колекції Чарльзом Таунлі. В ній розміщуються не тільки ілюстрації самих скульптур, але й план розміщення експонатів у залах. Кожна ілюстрація супроводжується докладним описом.

Наймасштабнішим виданням з усіх дарів Британського музею є одинадцятитомна праця «Опис колекції стародавнього мармуру у Британському музеї: з гравюрами», започаткована Т. Комбе (Дод.: 105) (Іл. 23). Кожен том видання присвячено окремій колекції, історія створення якої розповідається у вигляді вступної статті до тому. Перлиною колекцій старожитностей Стародавньої Греції є мармури Елджина (Elgin Marbles) з Афінського Акрополю. Це неперевершене зібрання давньогрецького мистецтва, яке представляє собою фрізи з головного храму Афінського Акрополю Парфенону. Завдяки лорду Елджину, який доклав багато зусиль для перевезення колекції до Лондону, в Британському музеї зберігається це зібрання.

Розглянувши видання, які надійшли до бібліотеки Новоросійського університету в дар, треба згадати про алгоритм обробки цієї літератури. По-перше, такі видання приймалися бібліотекою та вносилися у журнал відповідного зразка. В журналі зазначалися: порядковий номер; дата отримання; назва з позначенням тому, частини, випуску та року видання; від кого надійшло; присвоєні бібліотекою інвентарний номер та шифр. Таким чином, цей журнал служить вказівкою, які подаровані видання та в якій кількості надійшли до бібліотеки протягом року. Закладу чи особі, що надіслала книгу, відправлялися листи з подякою чи повідомлення про отримання книги на звичайних листівках. Такі листівки надавали бібліотеці можливість просити, у разі необхідності, про поповнення того чи іншого видання.

Якщо до бібліотеки надходила біль-менш велика партія книг, то на титульній сторінці кожної з них ставився відбиток штемпеля з вказівкою, від кого отримана книга. Реєстрація подарованих видань відбувалася відразу ж при надходженні їх до бібліотеки.

Подаровані видання, які стали власністю бібліотеки, повинні були неодмінно записуватися до інвентарних книг, що становлять собою документ першої важливості [35, с. 193-196].

Розглянувши наукові установи, заклади та товариства зарубіжжя, що були дарувальниками Наукової бібліотеки Новоросійського університету, складено перелік книг, подарованих іноземними науковими організаціями. Цей перелік дає можливість зробити висновок, що доволі молодий університет мав зв'язки з різноманітними установами найрізноманітніших країн світу, які своїми дарами всебічно поповнювали фонди бібліотеки. Дари Американських товариств здебільшого відносяться до природничо-наукової літератури, а видання з Європейських організацій носять гуманітарний характер.

Проаналізувавши подаровані книги, можна сказати, що це були здебільшого видання організацій, з яких вони надходили: Праці, Наукові записки, Відомості, Протоколи тощо. Ці видання надають змогу отримати реалістичну інформацію про діяльність закладів, про дослідження, які проводилися там, про склад членів товариств. Крім того, результати досліджень, які викладалися в статтях, окремих книгах та багатотомних виданнях, і сьогодні мають велику наукову цінність.

Примітки:

¹Маркевич А. И. Двадцатипятилетие императорского Новороссийского университета. – Одесса, 1890 р.; Шестериков П. С. Постановка библиотечного дела в университетских и некоторых других библиотеках России. – Одесса, 1915 р.; Наукова бібліотека Одеського державного університету імені І. І. Мечникова : путівник / упоряд. Т. З. Ходжаш. – Одеса, 1959 р.; Іменні колекції професорів Одеського (Новоросійського) університету в Науковій бібліотеці ОНУ – національне надбання держави : матеріали науково-практичної конференції (25-26 квіт. 2000 р., м. Одеса). – Одеса, 2001 р.; Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : іст. нарис : до 185-річчя заснування. – Одеса, 2002.

²Бібліотека Конгресу (англ. *Library of Congress*) була заснована в 1800 р. та розташована у Вашингтоні. Найбільша за площею книгосховищ та одна з найважливіших бібліотек світу. На сьогоднішній день загальний фонд бібліотеки налічує близько 147 млн. примірників, з яких 33 млн. одиниць книг та інших друкованих видань на 470 мовах світу, більш ніж 63 млн. рукописів. Бібліотека Конгресу володіє найбільшою колекцією рідкісних книг в Північній Америці, а також має величезну колекцію документів, карт, фотографій, аудіо- та відеозаписів [39].

³Смітсонівський інститут (англ. *Smithsonian Institution*) був створений для сприяння розвитку та розповсюдженню знань. До складу Смітсонівського інституту входять 19 музеїв та галерей, в тому числі Національний музей і Національна галерея мистецтв; Національний зоологічний парк; 9 науково-дослідних закладів. У колекціях інституту налічується понад 142 млн. експонатів. Головою інституту за традицією є президент США [29].

⁴Смітсон Джеймс (англ. *J. Smitson*) (1765-1829) – англ. хімік, мінералог. Народився у Франції. Під ім'ям Джеймса Луїса Мейсі став видатним вченим. Після смерті матері взяв прізвище Смітсон (побатькові). Опублікував 27 наукових праць з хімії. Відкрив новий мінерал – карбонат цинку, який був названий на його честь «смітсонітом». Дж. Смітсон заповів увесь свій статок на «заснування закладу в США, який буде сприяти розвитку та розповсюдженню знань» [28; 40].

⁵Національний музей США входить до всесвітньовідомого науково-культурного комплексу – Смітсонівський інститут. Національний музей був заснований у 1946 р., містить більш ніж 60 млн. експонатів з антропології, ботаніки, зоології, ентомології, мінералогії, історії науки та техніки, мистецтва та народної творчості тощо.

⁶Конхологія – наука, що вивчає мушлі молюсків.

⁷Інститут науки Карнегі (англ. *Carnegie Institution for Science*) створювався як незалежна дослідницька організація. Кошти на його підтримку надходили від федеральних грантів і приватних пожертвувань. До складу Інституту входять шість підрозділів, які є незалежними один від одного і розташовані на західному і східному узбережжях Сполучених Штатів: департамент біології рослин (Стенфорд, Каліфорнія, 1903), відділ земного магнетизму (Вашингтон, округ Колумбія, 1904), геофізична лабораторія (Вашингтон, округ Колумбія, 1905), департамент ембріології (Балтімор, штат Меріленд, 1913), департамент глобальної екології (Стенфорд, Каліфорнія, 2002), дві обсерваторії (Пасадена, штат Каліфорнія і Лас-Кампанас, Чилі, 1904) [38].

⁸Карнегі Ендрю (англ. *Andrew Carnegie*) (1835-1919) – американський підприємець, великий сталепромиловець, філантроп, мультимільйонер. Засновник Корпорації Карнегі в Нью-Йорку, Фонду Карнегі за міжнародний мир, Інституту Карнегі у Вашингтоні, університету Карнегі-Меллона та Музею Карнегі в Пітсбурзі [15].

⁹Нернст Вальтер Герман (нім. *Walther Hermann Nernst*) (1864-1941) – німецький хімік, лауреат Нобелівської премії з хімії в 1920 р.

¹⁰Хілл Джордж Уільям (англ. *George William Hill*) (1838-1914) – американський астроном і математик. Головною його заслугою в астрономії було доведення до високого ступеня точності теорії руху Місяця власними оригінальними математичними методами. Хіллом визначена так звана Сфера Хілла, яка описує сферу гравітаційного впливу одного астрономічного тіла, що обертається навколо іншого, важчого небесного тіла. Побудована Хіллом теорія руху Юпітера й Сатурна використовується до теперішнього часу при складанні астрономічних щорічників [33].

¹¹Арікара (англ. *Arikara*, мовою пауні – «роги», назва походить від традиційного головного убору з двох кістяних пластин) – індіанський народ групи кедді в США.

Вічита (англ. *Wichita*) – індіанське плем'я, що мешкало в США і говорило мовою вічита каддоанської сім'ї на території штатів Канзас, Оклахома і Техас [30].

¹²Сонячна обсерваторія Маунт-Вілсон Інституту Карнегі (англ. *Mount Wilson Solar Observatory*). Заснована у 1904 р. Джорджем Еллері Хейлом – американським астрономом – на кошти, отримані від Інституту Карнегі у Вашингтоні. До кінця 1923 р. Хейл був її директором. Обсерваторія ґрунтувалася на новому для астрономії принципі – вона була не тільки наглядною установою, а й великою фізичною лабораторією [38].

¹³Гренвіль Уільям (англ. *William Wyndham Grenville*) (1759-1834) – перший барон Гренвіль, 19-й прем'єр-міністр Великобританії (1806-1807).

¹⁴Пітт Уільям Молодший (англ. *William Pitt the Younger*) (1759-1806) – другий син Уільяма Пітта. На протязі 20 років був прем'єр-міністром Великобританії, причому вперше очолив кабінет у віці 24 років, став наймолодшим прем'єр-міністром Великобританії за всю історію держави.

¹⁵Югославська академія наук та мистецтв (хорв. *Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti*) була заснована у 1867 р. Першим президентом академії став Ф. Рачкій. Югославська академія приваблювала найкращі вчені сили хорватів на ниві науки і літератури. Її члени звертали увагу на чисті науки та прикладні знання, але особливо їх цікавили долі південного слов'янства, минуле слов'янських народів і їх земель, зокрема сербсько-хорватського роду [13].

¹⁶Рачкій Франц (хорв. *Franjo Rački*) (1828-1894) – хорватський історик та політичний діяч. Священик (з 1852 р.). Лідер Народної ліберальної партії (з 1861 р.), лідер Незалежної народної партії (з 1866 р.). Заклав основи хорватської археографії, опублікував велику кількість документів з історії південних слов'ян [18].

¹⁷Штрессмайер Йосип Георг (хорв. *Josip Juraj Strossmayer* або *Štrosmajer*) (1815-1905) – хорватський політичний діяч, католицький єпископ німецького походження, теолог, меценат. Доктор філософії (1834) та теології (1842); єпископ у Дяковарі (з 1850 р.). Лідер Народної ліберальної партії (1863-1870 рр.). Прихильник югославізму (культурне та політичне зближення слов'янських народів, створення об'єднаної федеративної югославської держави тощо) [5].

¹⁸Ветранович Мавро (хорв. *Mavro Vetranović* або Мауро Ветрані, іт. *Mauro Vetrani*) (1482-1576) – хорватський поет і драматург, бенедиктинський чернець із м. Дубровник. Залишив велику літературну спадщину, що включає прозу, драми, релігійну і сатиричну поезію та незакінчену епічну поему, що складається з 4374 рядків [19].

¹⁹Зринський Петар (хорв. *Petar Zrinski*) (1621-1671) – хорватський політик і громадський діяч. Бан Хорватії (1664-1671 рр.).

Франкопан Фран Крсто (хорв. *Fran Krsto Frankopan*) (1643-1671) – хорватський політик, громадський діяч і поет.

У сучасній Хорватії обидва вшановуються як герої боротьби за свободу Хорватії: саме вони у середині XVII ст. повстали проти діючої тоді влади. Були страчені за участь у антигабсбурзькій змові (1670) [14, с. 99-102].

²⁰Товариство історії Франції (фр. *Société de l'histoire de France*) своїми задачами вважало відновлення історичної науки, розповсюдження історичних знань серед населення, виховання інтересу до історії Франції. Саме в лавах цього Товариства зосереджувалися найкращі французькі вчені-історики [41].

²¹Гізо Франсуа П'єр Гійом (фр. *François Pierre Guillaume Guizot*) (1787-1874) – французький державний діяч, дипломат, історик. Не раз обіймав міністерські посади в урядах Франції, зокрема міністра іноземних та внутрішніх справ і міністра освіти; у 1847-1848 рр. був прем'єр-міністром країни. Член Французької академії (1836-1874 рр.) [1].

²²Людовик XI (фр. *Louis XI*) (1423-1483) – король Франції з 1461 по 1483 рр. Головною метою його політики було збирання усіх французьких земель. Саме він заснував монархію у Франції на руїнах феодалізму, поширив кордони країни [27, с. 321-327].

²³Людовик XII (фр. *Louis XII*) (1462-1515) – король Франції з 1498 по 1515 рр. Людовик XII врегулював відносини між селянами та власниками. За судові реформи, а також за щирість та сердечність, Людовик XII отримав ім'я «отця народу» (*le Père du peuple*). Зовнішня ж політика призвела Францію до ряду невдалих війн [27, с. 327-329].

²⁴Піліп V Довгий (фр. *Philippe V le Long*) (1291-1322) – король Франції з 1316 до 1322 рр. Піліп V виявив себе діяльним і працьовитим государем. Приєднав до Франції частину Фландрії; став ініціатором прийняття Салічного закону, який забороняв жінкам наслідувати корону Франції; намагався провести низку адміністративних реформ. Відомий своєю прихильністю до поезії та ненавистю до євреїв [27, с. 542-543].

²⁵Піліп VI де Валуа (фр. *Philippe VI de Valois*) (1293-1350) – король Франції з 1328 до 1350 рр., родоначальник династії Валуа на французькому престолі. Під час його правління почалася Сторічна війна (між Францією та Англією) [27, с. 543-545].

²⁶Карл VI Божевільний, офіційне прізвисько Улюблений (фр. *Charles VI le Fol, ou le Bien-Aimé*) (1368-1422) – король Франції з 1380 до 1422 рр., походив з династії Валуа. В період його правління була поновлена Сторічна війна. Результатом правління Карла VI став розпад Франції як єдиної держави [27, с. 250-251].

²⁷Людовик X Сварливий (фр. *Louis X le Hutin* або *le Querelleur*) (1289-1316) – король Франції з 1314 до 1316 рр. та король Наварри (1305-1316) [27, с. 321-327].

Клеменція Угорська (фр. *Clémence de Hongrie*) (1293-1328) – королева Франції та Наварри з 1315 до 1316 рр., дружина короля Людовика X.

²⁸Морней Шарлотта Арбалест, уроджена Борде (1550-1606) – дружина Піліпа де Плюссі-Морней. У 1584 р. Шарлотта почала писати мемуари про життя свого чоловіка. Вперше вони були опубліковані у 1623 р., незабаром після смерті її чоловіка.

²⁹д'Обіньє Теодор Агриппа (фр. *Théodore Agrippa d'Aubigné*) (1552-1630) – діяч гугенотського руху Франції, поет та історик. Популярними були його «Трагічні поеми» («*Les tragiques*», 1616) та «Загальна історія», яка охоплює події здебільшого французької та європейської історії другої половини XVI ст. [7].

³⁰Людовик XIV де Бурбон, який отримав при народженні ім'я Луї-Дьйодонне («Богоданий», фр. *Louis-Dieudonné*), також відомий як «король-дитя», а потім – «король-сонце» (фр. *Louis XIV Le Roi Soleil*), крім того, Людовик XIV Великий (1638-1715), король Франції та Наварри з 1643 до 1715 рр. Період самостійного правління Людовика XIV (з 1661 р.) вважався апогеєм у розвитку французького абсолютизму [27, с. 331-341].

³¹Нормандія (фр. *Normandie*, норманск. *Normaundie*) – історична область в північно-західній Франції. Нормандія неодноразово була предметом суперечок між Англією та Францією [16].

³²Людовик IX Святий (фр. *Louis IX, Saint Louis*) (1214-1270) – король Франції з 1226 по 1270 рр. Керівник 7-го та 8-го хрестових походів [27, с. 317-321].

³³Камбре (фр. *Cambrai*) – місто та коммуна на півночі Франції, де з приходом християнства, приблизно у V ст., було створено єпископство.

³⁴Гастон IV де Граї чи де Фуа (фр. *Gaston de Grailly (de Foix)*) (1423-1472) – гасконський командуючий на службі короля Франції під час Сторічної війни.

³⁵Ватиканська Апостольська бібліотека (лат. *Bibliotheca Apostolica Vaticana*). У бібліотеці зберігалися і до цих пір зберігаються старовинні і середньовічні латинські, грецькі, єврейські документи. Саме у Ватиканській бібліотеці зберігаються найбільш старі екземпляри латинських Біблій. Бібліотека постійно поповнюється і в даний час її фонди налічують близько 1 600 000 друкованих книг, 150 000 манускриптів, 8300 інкунабул, більше 100 000 гравюр і географічних карт, 300 000 монет і медалей [37].

³⁶Микола V (лат. *Nicolaus PP. V*, світське прізвище та ім'я – Томмазо Парентучеллі, іт. *Tommaso Parentucelli*) (1397-1455) – папа римський (1447-1455). Його вважають першим папою-гуманістом. Протягом восьми років свого господарювання в Ватикані Микола V пристрасно займався збором античних рукописів і будівництвом. Був засновником Ватиканської бібліотеки [10].

³⁷Лев XIII (лат. *Leo PP. XIII*, світське прізвище та ім'я – граф Вінченцо Джоакіно Печчі, іт. *Vincenzo Gioacchino Raffaele Luigi Pecci*) (1810-1903) – папа римський (з 1878 р.). Став першим папою після об'єднання Італії. Специфічні умови, у яких після ліквідації папської держави довелося Льву XIII здійснювати вищу владу в католицькій церкві, змусили його виробити нову модель функцій папи, авторитет якого і верховенство були визнані догматом, але кордони його влади як в політичній, так і у внутрішньоцерковній сферах були в значній мірі обмежені. Саме він видав найбільшу кількість енциклік [10].

³⁸Максиміліан I (нім. *Maximilian I. Kurfürst von Bayern*) (1573-1651) – герцог Баварії з 1597 р., курфюрст Пфальца (1623-1648), курфюрст Баварії з 1648.

³⁹Кодекс Борджиа – месоамериканський манускрипт релігійного і ритуального змісту. Припускається, що він був створений до іспанського завоювання Мексики де в районі південної чи західної Пуебла. Кодекс Борджиа – основний з манускриптів Групи Борджиа, якій він і дав назву. Кодекс зроблений зі шкіри тварини і розділений на 39 квадратних аркушів розміром 27 на 27 см. Всі аркуші, крім першого і останнього, розписані з обох сторін і читаються зправа наліво. Названий на ім'я італійського кардинала Стефано Борджиа, який володів манускриптом до того, як він потрапив в Бібліотеку Ватикану.

⁴⁰да Монтефельтро Федеріко (іт. *Federico da Montefeltro*) (1422-1482) – правитель (з 1444 р.) і герцог Урбіно (з 1474 р.). Відомий кондот'єр епохи італійського Ренесансу з роду Монтефельтро. Будучи першим герцогом Урбінським, зібрав при своєму дворі велику кількість діячів мистецтва та науки.

⁴¹Олександр VII (лат. *Alexander PP. VII*, світське прізвище та ім'я Фабіо Кіджи, іт. *Fabio Chigi*) (1599-1667) – папа римський (1655-1667). Папа був прихильником наук та мистецтва. Завдяки папському меценатству у Римі виникали шедеври барокової архітектури [10].

⁴²Олександр VIII (лат. *Alexander VIII PP*, світське прізвище та ім'я П'єтро Вітто Оттобоні, іт. *Pietro Vitto Ottoboni*) (1610-1691) – папа римський (1689-1691). Олександр VIII відновив традиції неопотізма, зробивши кардиналами двох своїх племінників – Мазко і П'єстро. Налагодив відносини з Людовиком XIV, що перебував у політичній ізоляції після смерті Іакова II Англійського. Французький король повернув папі Авіньйон і відмовився від права притулку для посольського палацу в Римі. Олександр щедро допомагав грошима рідній Венеції в боротьбі проти турків [10].

⁴³Христина (швед. *Kristina*) (1626-1689) – королева Швеції, дочка Густава II Адольфа та Марії Елеонори Бранденбурзької.

⁴⁴Чиконьяра Леопольд (іт. *Cicognara*) (1789-1834) – граф, італійський історик та бібліофіл. Був підданим Цизальпінської республіки в Турині, державним радником Італійського королевства та, нарешті, директором Венеціанської академії мистецтв [10].

⁴⁵Енцикліка – основний папський документ з різних питань, адресований віруючим, єпископам та архієпископам.

⁴⁶Климент V (лат. *Clemens V*, світське прізвище та ім'я Раймонд Бертран де Гот) (1264-1314) – сто дев'яносто четвертий папа римський (1305-1314). Відзначився намаганнями знайти компроміс з французькою монархією, розпуском тамплієрів і перенесенням Римської Курії з Риму до Авіньйону [10].

⁴⁷Гонорій III (лат. *Honorius*, світське прізвище та ім'я Ценціо Савеллі, іт. *Cencio Savelli*) (1148-1227) – сто сімдесят шостий папа римський (1216-1227). Відомий, зокрема, завдяки написанню значних богословських праць – «*Liber censuum Romanae ecclesiae*» і «*Ordo Romanus*», які є одними з найважливіших і найнадійніших джерел з деяких питань середньовічного церковного життя. Окрім них, Гонорій III відомий як автор життєпису Григорія VII і ряду гримарів [10].

⁴⁸Кирило і Мефодій – болгарські слов'янські просвітителі та проповідники християнства, творці слов'янської азбуки, перші перекладачі богослужбових книг на слов'янську мову, брати.

⁴⁹Фінське наукове товариство (*Societas Scientiarum Fennica*). За характером діяльності являло собою вчену академію. Діяльність товариства була спрямована на розвиток науки шляхом організації прилюдних лекцій, семінарів та колоквіумів, публікацій у науковій літературі, надання грантів та нагород. Крім того, задачею товариства було сприяння розвитку зв'язків між науковою спільнотою як Фінляндії, так і зарубіжжя. Товариство поділялося на 4 підрозділи: фізико-математичний, природничих, гуманітарних та суспільних наук [42].

⁵⁰Куопіо (фін. *Kuopio*) – портове місто у Фінляндії на озері Калавесі (фін. *Kallavesi*, у системі озер Сайма). Адміністративний центр провінції – Північне Саво [17].

⁵¹Оулу (фін. *Oulu*, швед. *Uleåborg*) – шосте за величиною місто Фінляндії, адміністративний центр губернії Оулу, найстаріше місто у Північній Фінляндії [24].

⁵²Уусімаа (Усіма), чи Нюланд (фін. *Uusimaa*, швед. *Nyland*) – назва регіону у Фінляндії.

⁵³Вексель Йосип Юліус (*Josef Julius Wecksell*) (1838-1907) – відомий фінський (шведський) поет. Головний твір Векселя – похмура, історична трагедія у віршах «Даніель Юрт» («*Daniel Hjort*»), одна з найкращих драм з усієї фінської (шведської) літератури. Вона була перекладена чеською, фінською та російською мовами («Русское Богатство», 1883 г., №№ 5-6 та окр. відб., СПб., 1883) [6].

⁵⁴Виборг (фін. *Viipuri*, швед. *Wiborg*) – місто в Росії, адміністративний центр Виборгського муніципалітету Санкт-Петербурзької області. Виборг був заснований шведами у Середні віки [9].

Порвоо (фін. *Porvoo*, Борго, швед. *Borgå*) – комуна у Фінляндії, невелике місто поблизу від Гельсінкі. Після заключення у 1721 р. Ніштадського миру, Порвоо стає провідним культурним центром Фінляндії. Оскільки м. Виборг від цього ж часу знаходилося на російській території, то Виборгська єпархія та Виборгська середня школа були переведені звідти у Порвоо. Своя власна середня школа в Порвоо була відкрита у 1725 р.

⁵⁵Британський музей (англ. *British Museum*). Музей відкрився для відвідувачів у 1759 р. і був розміщений у Монтегю-хаусі. Музей поділений на відділи: нумізматичний, зоологічний, ботанічний, геологічний і мінералогічний. На місці Монтегю-хауса у 1823-47 рр. вибудовано нині існуючу будівлю музею в стилі класицизму. Музей спочатку замислювався як зібрання старожитностей Стародавньої Греції та Риму. Разом з археологічними знахідками і предметами мистецтва, які ввозили до Лондона з усіх куточків колоніальні агенти Британської імперії, музей поповнювався малюнками, гравюрами, медалями, монетами і книгами різних епох [2; 3]. Одним з головних скарбів музею була його бібліотека, найбільша у Великобританії.

⁵⁶Харлі Роберт – 1-й граф Оксфорд і граф Мортімер (1661-1724) – британський політик і державний діяч.

⁵⁷Коттон Роберт Брюс (1571-1631) – перший баронет, англійський антиквар, засновник Коттонської бібліотеки. Історичні документи, які він зібрав в своїй бібліотеці, зрештою лягли в основу колекції Британського музею [2].

⁵⁸Галерея Таунлі у Британському музеї (англ. *Townley Gallery*) створена у 1805 р. Носить ім'я на честь Чарльза Таунлі, англійського антикара і колекціонера. Багато подорожуючи світом, Чарльз Таунлі зібрав чудову колекцію старожитностей, особливо відому своїм мармуром. Колекція римської античної скульптури Таунлі після його смерті була придбана Британським музеєм за рахунок Парламентського гранту у 1805 р. [2].

⁵⁹Теракота (італ. *terra cotta* – «палена земля») – в широкому значенні слова – всякого роду виріб з обпаленої глини і сама обпалена глина в складі виробу, у вузькому ж сенсі – виконаний з такої глини неглазурований художній твір, наприклад, архітектурна прикраса, рельєфне зображення будь-якої сцени, кругла фігура, бюст, опукло орнаментована посудина і т. п. [4].

Список використаної літератури

1. Алпатов М. А. Гизо Франсуа Пьер Гийом [Текст] / М. А. Алпатов // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1971. – Т. 6. – С. 517.
2. Британский музей [Электронный ресурс]. – Доступно з : <http://www.britishmuseum.org/>
3. Британский музей в Лондоне [Текст] // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1894. – Т. 4а (8). – С. 683-686.
4. Бритова Н. Н. Греческая терракота [Текст] / Н. Н. Бритова. – М. : Искусство, 1969. – 180 с. – (Сер. «Из истории мирового искусства»).
5. В-въ В. Штроссмайеръ [Текст] / В. В-въ // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1903. – Т. 39а (78). – С. 931.
6. Вексель Иосиф Юлиус [Текст] // Новый энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., [1912]. – Т. 9. – Стб. 858.
7. Величковский С. Теодор Агриппа Д'Обинье, 1552-1630 [Текст] / С. Величковский // Писатели Франции / сост. Е. Г. Эткинд. – М., 1964. – С. 63-70.
8. Вишнякова Н. В. Из истории распространения русской книги в США [Текст] / Н. В. Вишнякова // Вестн. Омского ун-та. – 1998. – Вып. 3. – С. 44-50.
9. Выборг [Текст] // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1971. – Т. 5. – С. 513.
10. Готлиб А. Папство [Текст] / А. Готлиб // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1897. – Т. 22а (44). – С. 729-748.
11. Дарители Научной библиотеки Одесского (Новороссийского) университета, 1865-1920 [Текст] : материалы к истории Одесского национального университета им. И. И. Мечникова / сост. : Е. В. Бережок, Е. В. Полевщикова, Е. В. Савельева, В. В. Самодурова ; науч. ред. В. А. Смынгина ; библиогр. ред. М. А. Подрезова ; Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова, Науч. б-ка. – Одесса : Астропринт, 2005. – 422 с.
12. Елепов Б. С. Геополитический характер распространения русской книги : к постановке вопроса / Б. С. Елепов, С. А. Пайчадзе. – Новосибирск, 2001. – 84 с.
13. Ир. П. Юго-Славянская академия [Текст] / Ир. П. // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1904. – Т. 41 (81). – С. 283.
14. История южных и западных славян [Текст] : учебник для студ. высш. учеб. завед. : в 2 т. / под ред. Г. Ф. Матвеева, З. С. Ненашевой. – 2-е изд. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2001. – Т. 1. – 687 с.
15. Карнеги Эндрю [Электронный ресурс]. – Доступно з : http://ru.wikipedia.org/wiki/Карнеги,_Эндрю
16. Коробочко А. И. Нормандия [Текст] / А. И. Коробочко // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1974. – Т. 18. – С. 129-130.
17. Куопио [Текст] // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1973. – Т. 14. – С. 12.
18. Ламанский В. Рачкий [Текст] / В. Ламанский // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1899. – Т. 26 (51). – С. 392-394.
19. Лось И. Ветранич [Текст] / И. Лось // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1892. – Т. 6 (11). – С. 141.
20. Маркевич А. И. Двадцатипятилетие императорского Новороссийского университета [Текст] : ист. записка / А. И. Маркевич. – Одесса, 1890. – XVII, 734, XC, IV с.
21. Наукова бібліотека Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова : історичний нарис до 185 річчя заснування [Текст] / А. В. Зайченко, Н. В. Мусієнко, О. В. Полевщикова [та ін.] ; відп. ред. В. А. Сминтина. – Одеса : Астропринт, 2002. – 248 с.
22. Нормандская хроника XIV ст. [Текст] // Советская историческая энциклопедия / под ред. Е. М. Жукова. – М., 1967. – Т. 10. – Стб. 342-343.
23. Отчет по библиотеке Императорского Новороссийского университета за 1915 год [Текст] // Отчет о состоянии и деятельности Императорского Новороссийского университета за 1915 год / сост. В. Н. Мочульский. – Одесса: тип. «Техник», 1916. – С. 349-352.
24. Оулу [Текст] // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1975. – Т. 19. – С. 24.
25. Протокол заседания совета Императорского Новороссийского университета от 18 мая 1865 г. [Текст]. – Одесса, 1865. – П. 3. – С. 15-16.

26. Протокол заседания совета Императорского Новороссийского университета от 18 марта 1866 г. [Текст]. – Одесса, 1866. – П. 3. – С. 51-52.
27. Рыжов К. Все монархи мира : Западная Европа [Текст] / К. Рыжов. – М. : Вече, 1999. – 655 с.
28. Смитсон Джеймс [Текст] // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1900. – Т. 30а (60). – С. 536.
29. Смитсоновский институт [Текст] // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1976. – Т. 23. – С. 615.
30. Стукалин Ю. Хороший день для смерти [Текст] / Ю. Стукалин. – М. : Гелеос, 2005. – 384 с.
31. Университетская библиотека [Текст] // Отчет о состоянии Новороссийского университета за 1902 год / сост. И. А. Линниченко. – Одесса : Эконом. тип., 1903. – С. 40-42.
32. Университетская библиотека [Текст] // Отчет о состоянии и деятельности Императорского Новороссийского университета за 1903 г. / сост. П. Е. Казанский. – Одесса : Эконом. тип., 1904. – С. 156-157.
33. Хилл Дж. Уильям [Текст] // БСЭ : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М., 1978. – Т. 28. – С. 252.
34. Хохлова Ю. С. Человек двора в системе ценностных ориентаций и в реальной практике во Франции конца XVI-XVII вв. [Текст] : дис. ... канд. ист. наук : 07.00.03 / Ю. С. Хохолова. – Иваново, 2010. – 209 с.
35. Шестериков П. С. Постановка библиотечного дела в университетских и некоторых других библиотеках России [Текст] / П. С. Шестериков. – Одесса : Коммерч. тип., 1915. – 261 с.
36. Charlotte de Mornay, 1550-1606 [Электронный ресурс] // **Other women's voices : translations of women's writing before 1700.** – Доступно з : <http://home.infionline.net/~ddisse/mornay.html>
37. Biblioteca Apostolica Vaticana : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://www.vaticanlibrary.va/home.php?pag=uffammissioni>
38. Carnegie Institution for Science : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://carnegiescience.edu/>
39. Library of Congress : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://www.loc.gov/about/>
40. Smithsonian Institution : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://www.si.edu/>
41. Société de l'histoire de France : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://www.shfrance.org/>
42. Societas Scientiarum Fennica : official website [Электронный ресурс]. – **Доступно з** : <http://www.scientiarum.fi/>
43. Theo M. Riches. Some Reflection on the Autograph of the «Gesta episcoporum Cameracensium» [Электронный ресурс] / Theo M. Riches // *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis.* – Uitgeverij Verloren, 2007. – № 10. – С. 7-46. – **Доступно з** : <http://books.google.ru/books?id=-WbI-ANMDIsC&pg=PA7#v=onepage&q&f=false>

Надійшла 15.10.2011

Додаток

Перелік книг, подарованих іноземними науковими організаціями бібліотеці Новоросійського університету

*Для зручності користування каталогом у кожній позиції зазначено шифр зберігання,
рік надходження видання до бібліотеки Новоросійського університету та тематична рубрика*

Смітсонівський інститут у Вашингтоні

1. Annual report of the board of regents of the Smithsonian institution, showing the operations, expenditures and condition of the Institution for the year 1857. – Washington : Government printing office, 1858. – 438 p. – (35-th Congress, 1-st Session).

125/111

1865. Періодичні видання.

2. Annual report of the board of regents of the Smithsonian institution, showing the operations, expenditures and condition of the Institution for the year 1864. – Washington : Government printing office, 1865. – 450 p.

125/111

1866. Періодичні видання.

3. Annual report of the board of regents of the Smithsonian institution, showing the operations, expenditures and condition of the Institution for the year 1872. – Washington : Government printing office, 1873. – 456 p. – (42-d Congress, 3-d Session).

125/111

1875. Періодичні видання.

4. Annual report of the board of regents of the Smithsonian institution, showing the operations, expenditures and condition of the Institution for the year 1873. – Washington : Government printing office, 1874. – 452 p. – (43-d Congress, 1-st Session).

125/111

1875. Періодичні видання.

5. Annual report of the board of regents of the Smithsonian institution, showing the operations, expenditures and condition of the Institution for the year ending 30, 1894 : Report of the U. S. National Museum. – Washington : Government printing office, 1896. – 1030 p.

125/111

1897. Періодичні видання.

6. Bell A. M. Phonetic syllabication the cure for oratorical and other defects of speech / A. M. Bell. – Washington : the Volta Bureau, 1896. – 30 p.

21/245

1896. Філологія.

7. Binney W. G. Bibliography of North American Conchology, previous to the year 1860. Pt. 1 : American authors / W. G. Binney ; Smithsonian institution. – Washington, 1863. – 650 p. – (Smithsonian Miscellaneous Collections).

125a/461

1865. Бібліографія.

8. Dean J. The gray substance of the Medulla Oblongata and Trapezium / J. Dean ; Smithsonian institution. – Washington, 1863. – 91 p. – (Smithsonian contributions to knowledge ; № 173).

134/48

1865. Анатомія.

9. Graham J. D. Annual report on the improvement of the harbors of lakes Michigan, St. Claire, Erie, Ontario and Champlain for the year 1858 / J. D. Graham. – Washington, 1859. – 96 p.

101/3

1865. Фізична географія.

10. Leconte Jh. L. Classification of the Coleoptera of North America. Pt. 1 / Jh. L. Leconte ; Smithsonian institution. – Washington, 1861. – 214 p. – (Smithsonian Miscellaneous Collections).

130/112

1865. Ентомологія.

11. Leconte Jh. L. List of the Coleoptera of North America. Pt. 1 / Jh. L. Leconte ; Smithsonian institution. – Washington, 1863. – 56 p. – (Smithsonian Miscellaneous Collections ; № 140).

130/114

1865. Ентомологія.

12. Leconte Jh. L. New species of the North American Coleoptera. Pt. 1 / Jh. L. Leconte ; Smithsonian institution. – Washington, 1863. – 92 p. – (Smithsonian Miscellaneous Collections ; № 167).

130/113

1865. Ентомологія.

13. Mitchell S. W. Researches upon the anatomy and physiology of respiration in the Chelonia / S. W. Mitchell, G. R. Morehouse. – Washington, 1863. – 42 p. – (Smithsonian contributions to knowledge ; № 159).

130/2162

1865. Зоологія.

14. Morris J. G. Synopsis of the described Lepidoptera of North America. Pt. 1 : Diurnal and crepuscular Lepidoptera / J. G. Morris ; Smithsonian institution. – Washington, 1862. – 358 p. – (Smithsonian Miscellaneous Collections).

130/111

1865. Ентомологія.

15. Porter C. Synopsis of the Flora of Colorado / C. Porter, J. M. Coulter. – Washington : Government printing office, 1874. – 180 p.

173/168

1875. Природничі науки

16. Report of the commissioner of patents for the year 1861 : Agriculture / Uniteded States Patent office, Smithsonian institution. – Washington, 1862. – 656 p. – (37-th Congress, 2-d Session).

148/81

1865. Ентомологія.

17. Report of the commissioner of patents for the year 1860 : Arts and manufactures. – Washington : G. W. Bowman, printer, 1861. – Vol. 1. – 862 p. ; Vol. 2 : Illustrations. – 643 p. – (36-th Congress, 2-d Session).

117/4

1866. Прикладна математика.

18. Report of the commissioner of patents for the year 1861 : Arts and manufactures. – Washington : G. W. Bowman, printer, 1863. – Vol. 1. – 669 p. ; Vol. 2 : Illustrations. – 440 p. – (37-th Congress, 2-d Session).

117/4

1866. Прикладна математика.

19. Report of the commissioner of patents for the year 1862 : Arts and manufactures. – Washington : Government printing office, 1864. – Vol. 1. – 752 p.
117/4

1866. Прикладна математика.

20. Report of the commissioner of patents : Results of meteorological observations, 1854-1859 / United States Patent office, Smithsonian institution. – Washington, 1861. – Vol. 1. – 1219 p. – (36-th Congress, 1-st Session).
102/29

1865. Фізична географія.

21. Report of the commissioner of patents : Results of meteorological observations, 1854-1859 / United States Patent office, Smithsonian institution. – Washington, 1864. – Vol. 2, pt. 2 : Observations upon periodical phenomena in plants and animals, 1851-1859. – 538 p. – (36-th Congress, 1-st Session).
102/29

1865. Фізична географія.

22. Rhees W. J. Manual of Public Libraries, Institutions and Societies in the United States and British province of North America / W. J. Rhees ; Smithsonian institution. – Philadelphia : J. B. Lippincott & Co, 1859. – 687 p.
230/2340

1865. Бібліотекознавство.

23. Schott Ch. A. Meteorological observations in the Arctic seas by McClintock F. L., made on board the arctic searching yacht “Fox” in Baffin Bay and Prince regent’s Inlet, in 1857, 1858 and 1859 / Ch. A. Schott ; Smithsonian institution. – Washington, 1861. – 146 p. – (Smithsonian contributions to knowledge ; № 146).
102/30

1865. Фізична географія.

24. Twenty-first annual report of the board of trustees of the public schools of the city of Washington. – Washington : McGill & Witherow, printers and stereotypes, 1866. – 86 p.
15/248

1866. Педагогіка.

Інститут науки Карнегі у Вашингтоні

25. Adams E. D. The Influence of Grenville on Pitt’s Foreign Policy, 1787-98 / E. D. Adams. – Washington, 1904. – 79 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 13).
191/182

1905. Історія.

26. Atomic Weights of Sodium and Chlorine / T. W. Richards, R. C. Wells. – Washington, 1905. – 70 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 28).
127/592

1906. Хімія.

27. Baird J. The Color Sensitivity of the Peripheral Retina / J. Baird. – Washington, 1905. – 80 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 29).
133/1280

1906. Медицина.

28. Carnegie Institution of Washington : Year Book, 1904 / R. S. Woodward ; Carnegie Institution of Washington. – Washington, 1905. – № 3. – 291 p.
265/175

1905. Періодичні видання.

29. Castle W. E. Heredity of Coat Characters in Guinea-Pigs and Rabbits / W. E. Castle. – Washington, 1905. – 78 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 23).
130/1219

1905. Зоологія.

30. Conard H. The Waterlilies : a monograph of the Genus *Nymphaea* / H. Conard. – Washington, 1905. – 279 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 4).
137/479

1905. Ботаніка.

31. Desert Botanical Laboratory of the Carnegie Institution / F. V. Coville, D. T. MacDougal. – Washington, 1903. – 58 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 6).
137/477

1905. Природничі науки.

32. Dorsey G. A. The Mythology of the Wichita / G. A. Dorsey. – Washington, 1904. – 351 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 21).
54/119

1905. Історія. Антропологія.

33. Dorsey G. A. Traditions of the Arikara / G. A. Dorsey. – Washington, 1904. – 202 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 17).
54/118

1905. Історія. Антропологія.

34. Duerden J. E. The coral *Siderastrea Radians* and its postlarval development / J. E. Duerden. – Washington, 1904. – 130 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 20).
130/1222

1905. Біологія.

35. Enteman W. M. Coloration in *Polistes* / W. M. Enteman. – Washington, 1904. – 88 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 19).
130/1220

1905. Ентомологія.

36. Farlow W. Bibliographical index of North American Fungi / W. Farlow. – Washington, 1905. – Vol. 1, pt. 1 : *Abrothallus* to *badhamia*. – 312 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 8).
140/455

1906. Бібліографознавство.

37. Gulick J. T. Evolution. Racial and habitudinal / J. T. Gulick. – Washington, 1905. – 269 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 25).
131/1178

1906. Природничі науки.

38. Hale G. E. A study of the conditions for Solar research at mt. Wilson, California / G. E. Hale ; Carnegie Institution of Washington. – Washington, 1905. – № 1. – 27 p. – (Contributions from the Solar Observatory mt. Wilson, California).
124/50

1906. Астрономія.

39. Hale G. E. The Solar Observatory of the Carnegie institution of Washington / G. E. Hale ; Carnegie Institution of Washington. – Washington, 1905. – № 2. – 22 p. – (Contributions from the Solar Observatory mt. Wilson, California).

124/50

1906. Астрономія.

40. Hill G. W. The collected mathematical works : in 4 vol. / G. W. Hill. – Washington, 1905-1907. – Vol. 1-4. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 9).

Vol. 1. – 1905. – 400 p.

Vol. 2. – 1905. – 360 p.

Vol. 3. – 1906. – 440 p.

Vol. 4. – 1907. – 450 p.

104/145

1906. Математика.

41. The isomorphism and thermal properties of the Feldspars / introduction by G. Becker. – Washington, 1905. – 95 p. – Pt. I : Thermal study / A. L. Day, E. T. Allen ; Pt. II : Optical study / J. P. Iddings. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 31).

145/1355

1906. Геологія. Мінералогія.

42. Jennings H. S. Contributions to the study of the behavior of lower organisms / H. S. Jennings. – Washington, 1904. – 256 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 16).

131/1090

1905. Зоологія.

43. MacDougal D. T. Mutants and Hybrids of the *Oenotheras* / D. T. MacDougal ; assist. : A. M. Vail, G. H. Shull, J. K. Small. – Washington, 1905. – 57 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 24).

137/478

1905. Ботаніка.

44. Morse A. P. Researches on North American *Acridiidae* / A. P. Morse. – Washington, 1904. – 55 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 18).

130/1221

1905. Фізична географія.

45. Mottier D. M. Fecundation in Plants / D. M. Mottier. – Washington, 1904. – 187 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 15).

136/736

1905. Ботаніка.

46. New Method for Determining Compressibility / T. W. Richards, W. N. Stull. – Washington, 1903. – 45 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 7).

127/588

1905. Фізична хімія.

47. Newcomb S. A statistical inquiry into the Probability of Causes of the Production of Sex in Human Offspring / S. Newcomb. – Washington, 1904. – 34 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 11).

131/238

1905. Біологія. Генетика.

48. Newcomb S. Contributions to Stellar statistics. First paper : on the position of the Galactic and other principal planes toward which the stars tend to crowd / S. Newcomb. – Washington, 1904. – 32 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 10).

118/269

1905. Астрономія.

49. Noguchi H. The action of Snake venoms upon cold blood animals / H. Noguchi. – Washington, 1904. – 16 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 12).
130/1303

1905. Зоологія.

50. Pumpelly R. Explorations in Turkestan with an account of the basin of eastern Persia and Sistan : expedition of 1903 / R. Pumpelly. – Washington, 1905. – 324 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 26).
91/691

1905. Археологія.

51. Shull G. H. Stages in the development of *Sium cicutae-folium* / G. H. Shull. – Washington, 1905. – 28 p. – (Carnegie Institution of Washington ; publ. 30).
136/759

1906. Ботаніка. Генетика.

Югославська (Загребська) академія

52. Izprave O Uroti Bana P. Zrinskoga I Kneza Fr. Frankopana = Acta coniurationem Bani Petri a Zrinio et com. Fr. Frangepani / Fr. Rački ; Jugoslavenska Akademija Znanosti I Umjetnosti. – Zagrebu, 1873. – 595 c.
71/262

1873. Історія. Політика.

53. Pjesme Mavra Vetranića Čavčića / skupili : V. Jagić, I. A. Kaznačić, Gj. Daničić ; Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. – Zagrebu : Knjižari Fr. Župana (Albrehta I Fidlerera) na prodaju, 1872. – Dio 2. – 490 c. – (Stari pisci Hrvatski ; kn. 4).
26/210

1872. Література.

54. Rad Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. – Zagrebu, 1873. – Kn. 23, 24.
27/51

1873. Періодичні видання.

Товариство історії Франції

55. Aubigné A. d'. Histoire Universelle : [en 10 t.] / A. d'Aubigné ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1886-1895.

T. 1 : 1553-1559. – Paris, 1886. – 384 p.

T. 2 : 1560-1568. – Paris, 1887. – 368 p.

T. 3 : 1568-1572. – Paris, 1889. – 398 p.

T. 4 : 1573-1575. – Paris, 1890. – 392 p.

T. 5 : 1576-1579. – Paris, 1891. – 392 p.

T. 6 : 1579-1585. – Paris, 1892. – 379 p.

T. 7 : 1585-1588. – Paris, 1893. – 412 p.

T. 8 : 1588-1593. – Paris, 1895. – 421 p.

T. 9 : 1594-1602. – Paris, 1897. – 480 p.

T. 10 : Table des matières / par de Vaissière. – Paris, 1909. – 374 p.

65/596

1895. Світова історія.

56. Auton J. d'. Chroniques de Louis XII / J. d'Auton ; réd. R. De M. La Clavière ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1889-1895. – T. 1. – 1889. – 408 p. ; T. 2. – 1891. – 404 p. ; T. 3. – 1893. – 404 p. ; T. 4. – 1895. – 557 p.

65/598

1895. Історія Франції.

57. Chronique Normande du XIV-e siècle / A. et É. Molinier ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1882. – LXXV, 408 p.

65/607

1895. Історія Франції.

58. Les Établissements de Saint Louis : accompagnés des textes primitifs et de textes derives / P. Viollet ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1881-1886.

T. 1 : Introduction. Textes primitifs. – 1881. – III, 526 p.

T. 2 : Textes des établissements. – 1881. – 539 p.

T. 3 : Textes primitifs. Textes dérivés. Notes. – 1883. – 379 p.

T. 4 : Notes (suite et fin). Table glossaire. – 1884. – 395, XII p.

65/606

1895. Історія Франції.

59. Gesta pontificum Cameracensium = Gestes des évêques de Cambrai de 1092 à 1138 / R. P. Ch. de Swedt ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1880. – XXXVIII, 274 p.

65/605

1895. Історія.

60. L'Histoire de Guillaume le Maréchal comte de striguil et de Pembroke regent d'angleterre de 1216 a 1219 : poème français / réd. P. Meyer ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1891-1894. – T. 1. – 1891. – II, 366 p. ; T. 2. – 1894. – 390 p.

65/599

1895. Філологія. Історія Франції.

61. Journal de Jean de Roze : connu sous le nom de Chronique scandaleuse, 1460-1483 : en 2 t. / J. de Roze ; réd. Bernard de Mandrot (T. 1, 2) ; J. le Clerc (T. 2) ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1894-1896.

65/611

1895. Історія Франції.

62. Leseur G. Histoire de Gaston IV, comte de Foix : chronique française inédite du XV-e siècle : en 2 t. / G. Leseur ; réd. H. Courteault ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1893-1894.

65/609

1895. Історія Франції.

63. Lettres de Louis XI, roi de France / réd. : J. Vaesen, Ét. Charavah ; Societe de L'Histoire de France. – Paris, Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1883-1895.

T. 1 : Lettres de Louis Dauphin, 1438-1461 / Ét. Charavah. – Paris, 1883. – XXIV, 392 p.

T. 2 : Lettres de Louis XI, 1461-1465 / J. Vaesen. – Paris, 1885. – 396 p.

T. 3 : Lettres de Louis XI, 1465-1469 / J. Vaesen. – Paris, 1887. – 389 p.

T. 4 : Lettres de Louis XI, 1469-1472 / J. Vaesen. – Paris, 1890. – 376 p.

T. 5 : Lettres de Louis XI, 1472-1475 / J. Vaesen. – Paris, 1895. – 405 p.

65/595

1895. Історія Франції.

64. Mémoires de Gourville / J. H. de Gourville ; réd. L. Lecestre ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1894-1895. – T. 1 : 1646-1669. – 1894. – CXVJ, 264 p. ; T. 2 : 1670-1702. – 1895. – 332 p.

65/610

1895. Історія Франції.

65. Mémoires de madame de Mornay : édition revue sur les manuscrits, publiée avec les variants et accompagnée de lettres inédites de m-r et de m-me du Plessis Mornay et de leurs enfants / [Ch. A.] Mornay ; réd. m-me de Witt, née Guizot ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Chez m-me Ve Jules Renouard, 1868-1869. – T. 1. – 1868. – VIII, 332 p. ; T. 2. – 1869. – 331 p.

65/600

1895. Історія Франції.

66. Mémoires du Maréchal de Villars / L. H. Villar ; réd. M. le Mis de Vogüé ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1884-1892. – T. 1. – 1884. – X, 472 p. ; T. 2. – 1887. – 378 p. ; T. 3. – 1889. – 366 p. ; T. 4. – 1891. – 393 p. ; T. 5. – 1892. – 440 p.

65/597

1895. Історія Франції.

67. Mémoires inédits de Michel de la Huguerye / Huguerye M. ; réd. A. de Ruble ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1877-1880. – T. 1 : 1570-1577. – 1877. – 468 p. ; T. 2 : 1577-1587. – 1878. – 420 p. ; T. 3 : 1587-1602. – 1880. – 498 p.

65/604

1895. Історія Франції.

68. Moranvillé H. Chronographia regum Francorum / H. Moranvillé ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1891-1897. – T. 1 : 1270-1328. – 1891. – 293 p. ; T. 2 : 1328-1380. – 1893. – 398 p. ; T. 3 : 1380-1405. – 1897. – 340 p.

65/608

1895. Історія Франції.

69. Nouveau recueil de comptes de l'argenterie des rois de France / réd. L. Douët-d'Arcq ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1874. – LXXJ, 360 p.

65/601

1895. Історія Франції.

70. Récits d'un ménestrel de Reims au treizieme siècle / réd. N. de Wailly [Joseph Noël Wailly] ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1876. – LXXJ, 332 p.

65/603

1895. Історія французької літератури.

71. Spanheim É. Relation de la cour de France en 1690 / É. Spanheim ; réd. M. Ch. Schefer ; Societe de L'Histoire de France. – Paris : Librairie Renouard, H. Loones, successeur, 1882. – LVII, 462 p.

65/602

1895. Історія Франції.

Ватиканська Апостольська бібліотека

72. Acta (Leonis XIII. Pontificis Maximi) : in 22 vol. / Leonis XIII. – Romae, 1881-1903. 201/428

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

73. Acta (Pii IX. Pontificis Maximi) : pars prima, acta exhibens, quae ad ecclesiam universam spectant : in 7 vol. / Pii IX. – Romae, 1854-1878.

201/372

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

74. Balan P. Delle relazioni fra la chiesa cattolica e gli Slavi della Bulgaria, Bosnia, Serbia, Erzegovina / P. Balan. – Roma : Stamperia Vaticana, 1885. – 262 p.

4/857

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

75. Bartolini D. Memorie storico-critiche archeologiche dei Santi Cirillo e Metodio e del loro apostolato fra le genti slave / D. Bartolini. – Roma : Tip. Vaticana, 1881. – XXIX, 256 p.

21-в/345

1906. Славістика. Історія. Релігія. Біографістика.

76. Bossi G. La guerra d'Annibale in Italia da Canne al Metauro / G. Bossi. – Roma : Tip. Vaticana, 1891. – 216 p.

63/240

1906. Історія.

77. Cavagnis F. Della natura di societa giuridica e publica competente alla Chiesa / F. Cavagnis. – Roma : Tip. Vaticana, 1887. – VII, 91 p.

201/430

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

78. Cecconi E. Histoire du Concile du Vatican d'après les documents originaux : préliminaires du Concile : in 4 vol. / E. Cecconi ; ouvrage trad. de l'italien par J. Bonhomme et D. Duvillard. – Paris, 1887.

4/852

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

79. Codices vaticani latini / recensuerunt Marcus Vattasso, Pius Franchi De'Cavalieri. – Romae : Typ. Vaticana, 1902. – T. 1. – XV, 586 p. – (Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices manuscripti recensiti).

230/2202

1906. Мистецтвознавство.

80. Codices palatini latini / praeside J. B. Cardinali Pitra ; recensuit et digessit Henricus Stevenson junior ; recognovit I. B. de Rossi. – Romae : Typ. Vaticana, 1886. – T. 1. – CXXXII, 327 p. – (Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices manuscripti recensiti = Bibliotheca Apostolica Vaticana codicibus manuscriptis recensita).

230/2203

1906. Мистецтвознавство.

81. Codices urbinates graeci / praeside Alfonso Cardinali Capecelatro. – Romae : Typ. Vaticana, 1902. – T. 1. – XV, 586 p. – (Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices manuscripti recensiti).

230/2199

1906. Мистецтвознавство.

82. *Ecclesiae jura in matrimonium Christianum : ratione et auctoritate adserta* / Giacinto Sigismondo Gerdil, Josephus M. Granniello. – Romae : Typ. Vaticanis, 1896. – 248, 162 p.

1906. Історія. Релігія.

83. *I Papi ed i Vespri siciliani : con documenti inediti o rari*. – Terza edizione con nuove aggiunte. – Roma : Stamperia Vaticana, 1885. – xiii, 82 p.

4/856

1906. Історія. Релігія.

84. Marucchi O. *Catalogo del Museo Egizio Vaticano : con la traduzione dei principali testi geroglifici* / O. Marucchi. – Roma, 1902. – 384 p.

83a/192

1906. Мистецтвознавство.

85. *Monumenti del Museo Lateranense* / R. Garrucci ; drawings by P. Guglielmi, F. Severati, G. B. Borani ; Museo Gregoriano Lateranense. – Roma, 1861. – 120 p.

1906. Мистецтвознавство.

86. Nussi V. L. *conventiones : de rebus ecclesiasticis inter S. Sedem et Civilem Potestatem variis formis initae in XXV titulos* / V. Nussi. – Romae, 1869. – XVIII, 280, 80 p.

201/428a

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

87. Prodrumi Th. *Commentarios in carmina sacra melodorum Cosmae Hierosolymitani et Ioannis Damasceni ad fidem codd. mss. primvm edidit et varietate lectionis instruxit in quinqvagesimvm sacerdotii natalem Leonis XIII pont. max.* / Th. Prodrumi ; praefatus est I. B. Pitra. – Romae : ex Bibliotheca Vaticana, 1888. – XXVII, 120 p.

32 173/2

1906. Філологія.

88. *Regesta Honorii Papae III : jussu et munificentia Leonis XIII pontificis maximi ex Vaticanis archetypis aliisque fontibus : in 2 vol.* / edidit P. Pressutti. – Romae, 1888-1895.

4/855

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

89. *Regestum Clementis Papae V : ex Vaticanis archetypis sanctissimi domini nostri Leonis XIII pontificis maximi ivssu et munificentia* / Catholic Church, Monachorum ordinis S. Benedicti. – Romae : Typ. Vaticana, 1885. – T. 1. – CCCXXV, 284 p. ; 1892. – T. 2 : Appendices. – 523 p.

4/854

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

90. Trama A. *Storia di S. Gregorio VII : scritta su molti documenti inediti* / A. Trama. – Roma : Tip. Vaticana, 1887. – X, 371 p., 728 p., [2] c. di tav. : ill.

4/853

1906. Історія. Релігія. Біографістика.

Фінське наукове товариство

91. *Acta Societatis scientiarum Fennicae*. – Helsingforsiae, 1867. – T. 8, pt. 1. – X, 518 p. ; T. 8, pt. 2. – 449, 35 p.

216/13

1867. Періодичні видання.

92. Akiander M. Skolverket inom fornda Wiborgs och nuvarande Borgå stift. – Helsingfors, 1866. – 375 s. – (Bidrag till Kännedom af Finlands Natur och Folk ; H. 9).
216/17

1867. Історія організації освіти Фінляндії.

93. Bidrag till Kännedom af Finlands Natur och Folk Helsingfors, 1867. – H. 8. – 88 s.
216/17

1867. Філологія.

94. Bonsdorff E. J. Finlands tvåvingade insekter (Diptera), förtecknade och i korthet beskrifne. D. 2. – Helsingfors, 1866. – 306 s. – (Bidrag till Kännedom af Finlands Natur och Folk ; H. 7).
216/17

1867. Ентомологія.

95. Öfversigt af Finska Vetenskaps-Societeten's Förhandlingar, 1863-1864. – Helsingfors, 1864. – V. 6. – 198 s.

96. Öfversigt af Finska Vetenskaps-Societeten's Förhandlingar, 1864-1865. – Helsingfors, 1865. – V. 7. – 178 s.

97. Öfversigt af Finska Vetenskaps-Societeten's Förhandlingar, 1865-1866. – Helsingfors, 1866. – V. 8. – 180 s.

98. Öfversigt af Finska Vetenskaps-Societeten's Förhandlingar, 1866-1867. – Helsingfors, 1867. – V. 9. – 82 s.
216/15

1867. Періодичні видання.

99. Rein G. Materialier till utredande af Finlands statistic. D. 1 : Kuopio Län / G. Rein. – Helsingfors, 1864. – 363 s. – (Bidrag till Finlands naturkännedom, etnografi och statistic, utgifna Finska Vetenskaps-Societeten's ; H. 10).
216/16

1867. Історія Фінляндії.

100. Rein G. Materialier till utredande af Finlands statistic. D. 2 : Uleåborgs Län / G. Rein. – Helsingfors, 1867. – 371 s. – (Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk, utgifna Finska Vetenskaps-Societeten's ; H. 10).
216/17

1867. Історія Фінляндії.

Британський музей у Лондоні

101. A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Italy / R. S. Poole ; British Museum. Dept. of Greek and Roman Antiquities. – London, 1873. – viii, 432 p.
35/23

1875. Мистецтвознавство. Нумізматика.

102. A Catalogue of the Greek and Etruscan Vases in the British Museum / S. Birch, C. T. Newton ; British Museum. Dept. of Greek and Roman Antiquities. – London, 1851-1870. – Vol. 1. – 1851. – 372 p. ; Vol. 2. – 1870. – 332 p.
83a/58

1875. Мистецтвознавство.

103. Catalogue of the Roman Medallions in the British Museum / Herbert A. Grueber ; ed. R. S. Poole ; British Museum. Dept. of Coins and Medals. – London, 1874. – VIII, 154 p. : ill.

35/30

1875. Мистецтвознавство. Нумізматика.

104. Combe T. A description of the collection of ancient terracottas in the British Museum : with engravings / T. Combe ; British Museum. Dept. of Greek and Roman Antiquities. – London, 1810. – 39 p. : ill.

83/142

1875. Мистецтвознавство.

105. A description of the collection of Ancient Marbles in the British Museum : with engravings / British Museum. – London, 1812-1861. – Pt. 1 / T. Combe. – 1812 ; Pt. 2 / T. Combe. – 1815 ; Pt. 3 / T. Combe. – 1818 ; Pt. 4 / T. Combe. – 1820 ; Pt. 5 / Edw. Hawkins. – 1826. – [4], 44 p. ; Pt. 6 / C. R. Cockerell. – 1830. – VII, 32 p. ; Pt. 7. – 1835. – 2, 75 p. ; Pt. 8 : Frieze of the Parthenon / Edw. Hawkins. – 1839. – 4, 209 p. ; Pt. 9 / Edw. Hawkins. – 1842. – [4], 195 p. ; Pt. 10 / Edw. Hawkins. – 1845. – [6], 141 p. ; Pt. 11 / S. Birch. – 1861. – [4], 106 p.

83/141

1875. Мистецтвознавство.

106. A guide to the Bronze Room in the Department of Greek and Roman Antiquities / C. T. Newton ; British Museum. Dept. of Greek and Roman Antiquities. – London, 1871. – 57 p. – (Synopsis of the contents of the British Museum).

83a/60

1875. Мистецтвознавство.

107. A guide to the Græco-Roman Sculptures in the Department of Greek and Roman Antiquities / C. T. Newton ; British Museum. Dept. of Greek and Roman Antiquities. – London, 1874. – 92 p. – (Synopsis of the contents of the British Museum).

83a/59

1875. Мистецтвознавство.

108. A guide to the select Greek coins exhibited in electrotype in the gold-ornament room / Mr. Head ; British Museum. Dept. of Coins and Medals. – London, 1872. – 48 p. – (Synopsis of the contents of the British Museum).

83a/61

1875. Мистецтвознавство. Нумізматика.

109. Description of the Greek papyri in the British Museum. P. 1 / ed. J. Forshall ; British Museum. Dept. of Manuscripts. – London, 1839. – 84 p., 6 leaves of plates.

35/65

1875. Мистецтвознавство.

110. Homer. Fragments of the Illiad of Homer from a Syriac palimpsest / Homer ; ed. and pref. W. Cureton. – London, 1851. – xiv, 129 p.

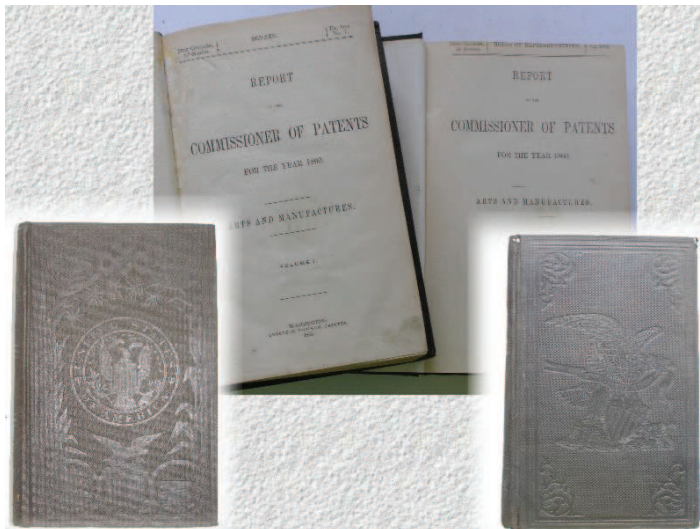
32 1/79

1875. Мистецтвознавство.

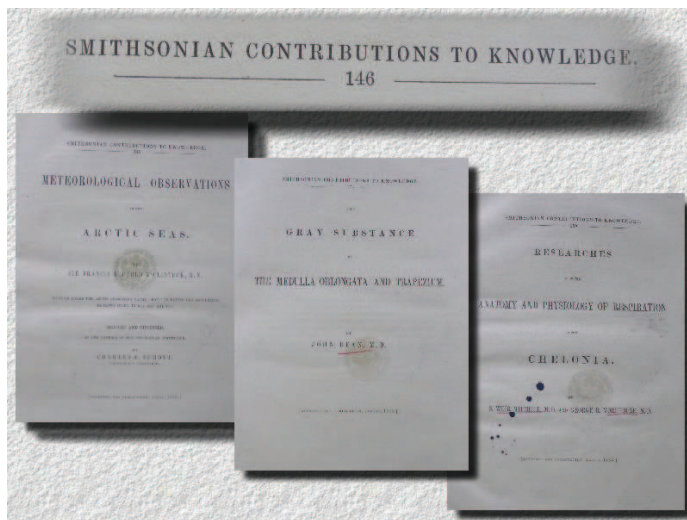

Ілюстрації

СМІТСОНІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ

Іл. 1. Звіти Комісії з відкриттів у галузі механіки за 1860 р.
у 2-х томах.

Іл. 2. Видання Смітсонівського інституту, надруковані в рамках
серії «Смітсонівський внесок у науку».

Ил. 3. Видання Смітсонівського інституту, надруковані в рамках серії «Смітсонівські колекції».

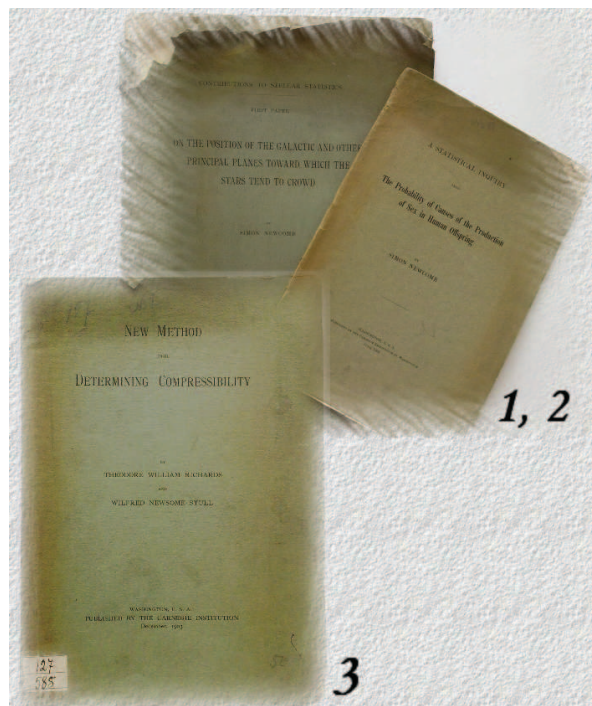
ІНСТИТУТ НАУКИ КАРНЕГІ У ВАШИНГТОНІ

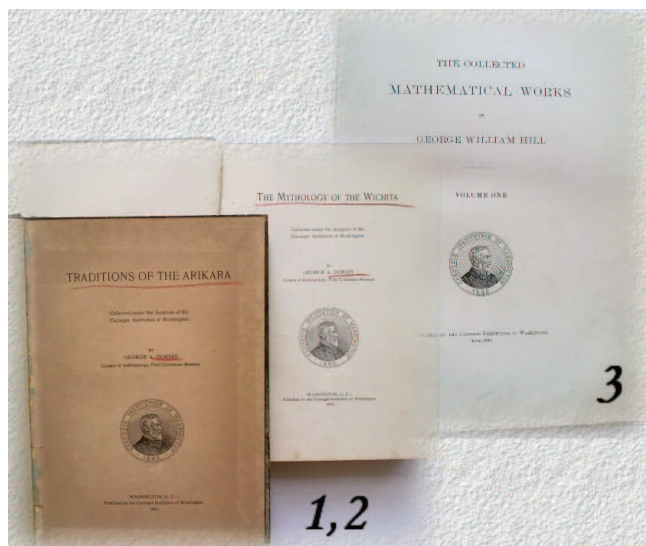
Ил. 4.

1, 2. Праці американського астронома Саймона Ньюкомба «Внесок у статистичні дані Зірок».

Стаття перша: до питання про Галактику та інші великі планети зі зкупченням зірок» та «Статистичні дані про ймовірне прогнозування статі майбутньої дитини у людини».

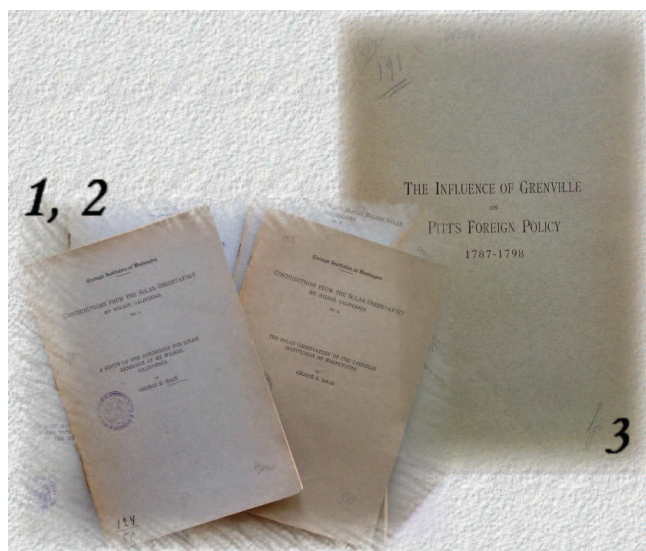
3. Монографія Т. Річардса та У. Стулла «Новий метод у вивченні стиснення».

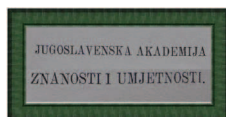
Л. 5.

- 1, 2. Дослідження куратора антропології Колумбійського музею Дж. Дорсі «Традиції народу Арікара» та «Міфи Вічیتی».
3. Титул першого тому чотиритомного видання робіт видатного математика і астронома Д. Хілла.

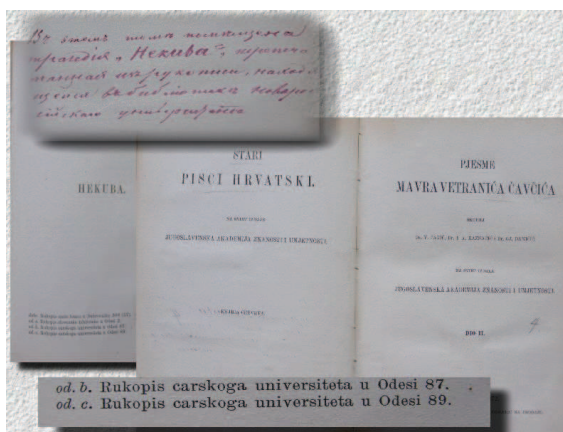

Л. 6.

- 1, 2. Дві монографії Дж. Хейла, надруковані у рамках єдиної серії «Внесок у науку Сонячної обсерваторії на горі Маунт-Вілсон, Каліфорнія».
3. Книга американського видавця Е. Адамса «Вплив У. Гренвіля на іноземну політику У. Пітта, 1787-98».

ЮГОСЛАВСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК ТА МИСТЕЦТВ

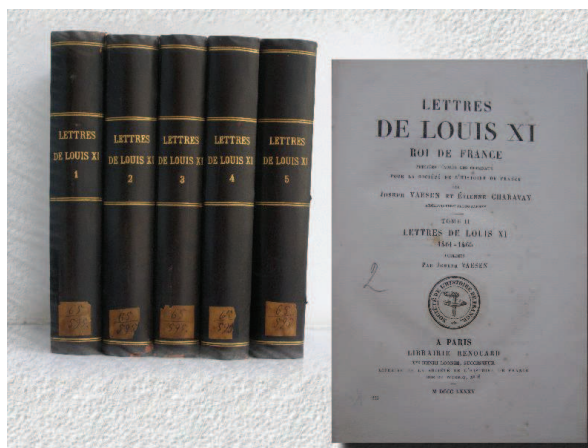

Л. 7.

Четвертий том багатомного видання «Письменники Хорватії» з текстом трагедії Мауро Ветрані «Некиба», рукопис якої зберігався в Новоросійському університеті, про що свідчать позначки у виданні.

ТОВАРИСТВО ІСТОРІЇ ФРАНЦІЇ

Л. 8.

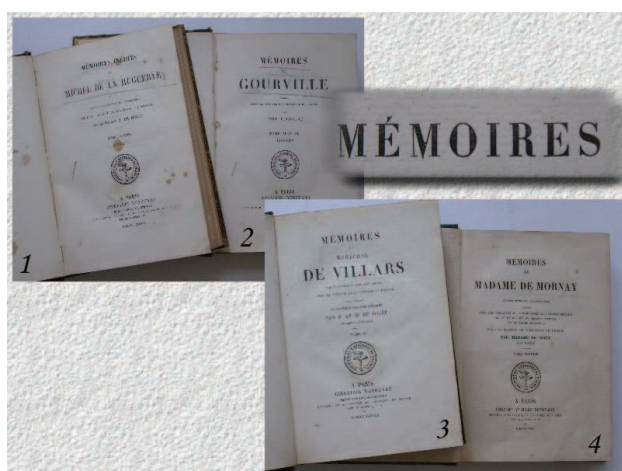
Багатомне видання, що містить листування короля Франції Людовика XI з іншими особами з 1461 по 1483 рр.

Лл. 9.

Титульні листи видань, присвячених королів Франції:

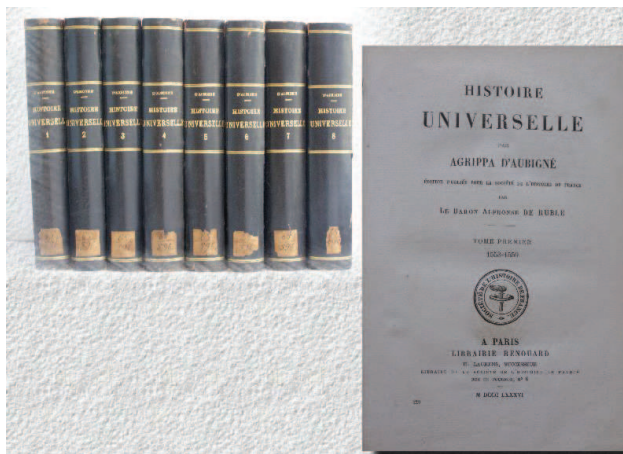
1. Хронологія правління королів Франції, починаючи з Філіпа IV з династії Капетингів та закінчуючи 1405 р., коли на троні була династія Валуа.
2. Літопис життя Людовика XII, короля Франції з 1498 до 1515 рр.
3. Збірка звітів, інвентарних описів майна королів Франції, зроблені їхніми скарбниками.

Лл. 10.

Історико-мемуарні видання Товариства історії Франції:

1. Мемуари політичного діяча Франції, що описують політичні події та міжнародні стосунки Франції XVI ст.
2. Мемуари Жан-Еро де Гурвіля — відомого фінансового діяча Франції часів Людовика XIV.
3. Спогади головного маршала Франції Клода Луї Гектора де Віллара, найбільш успішного французького полководця війни за іспанську спадщину.
4. Спогади Шарлоти Морней — дружини Філіпа де Плюссі-Морней (1549-1623), державного діяча Франції.

Іл. 11.

«Всесвітня історія» французького поета, письменника та історика епохи Відродження Теодора Агриппа д'Обін'є.

Іл. 12.

Видання з історії Франції:

1. «Скандальна хроніка, 1460-1483 рр.» паризького нотаріуса Жана де Руа.
2. «Нормандська хроніка XIV ст.». Автор невідомий.
3. Докладна записка про двірські відносини Франції в 1690 р. німецького дипломата та історика права Езекієля Спангейма.
4. Збірка законів та нормативних актів короля Франції Людовика IX – перший визначний пам'ятник звичайного права Франції.
5. «Діяння єпископів Камбре», анонімний середньовічний агіографічний твір.

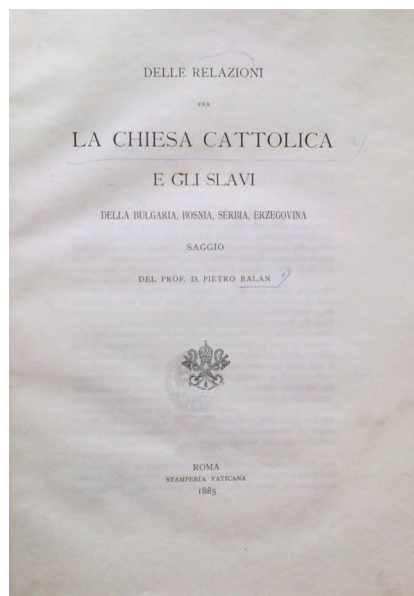

ВАТИКАНСЬКА АПОСТОЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКА

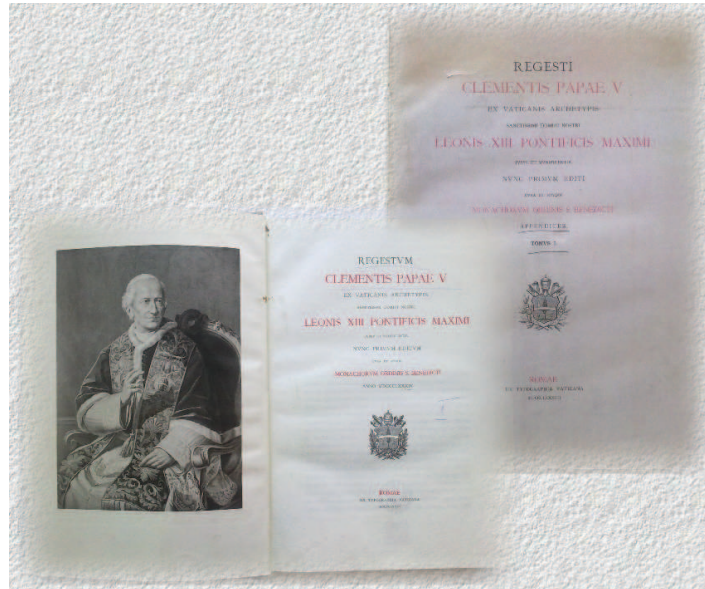
Л. 13.

Титульні сторінки серії каталогів Апостольської Ватиканської бібліотеки: «палатинської» та «урбінської» бібліотеки, а також каталогу латинських та грецьких рукописів.

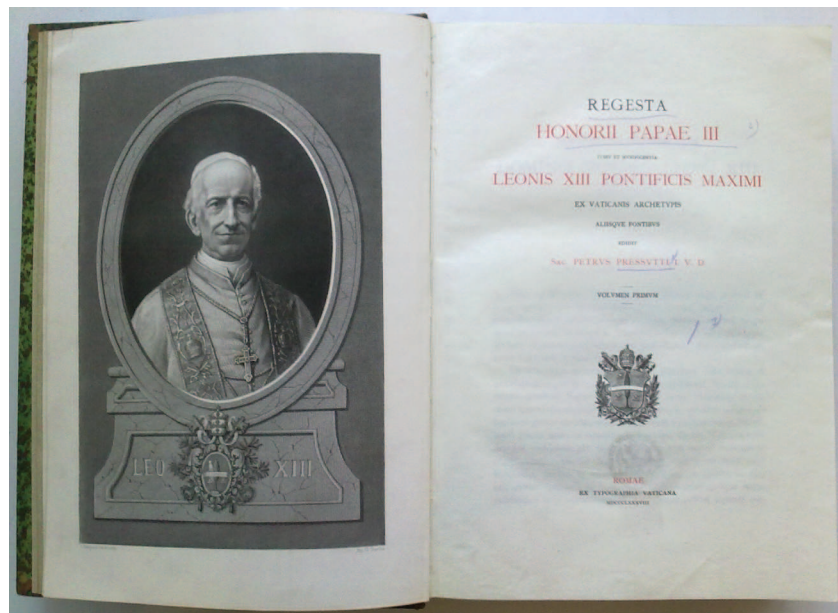
Л. 14.

Титульна сторінка монографії П. Балана «Відносини між католицькою церквою та слов'янами Болгарії, Боснії, Сербії та Герцеговини».

Лл. 15.

Видання раніше невідомих документів папи римського Климента V, опубліковане за наказом папи римського Лева XIII.

Лл. 16.

Титульна сторінка першого тому послань та листувань папи римського Гонорія III, опубліковане за наказом папи римського Лева XIII.

ФІНСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

Л. 17.

Протоколи засідань Фінського наукового товариства.

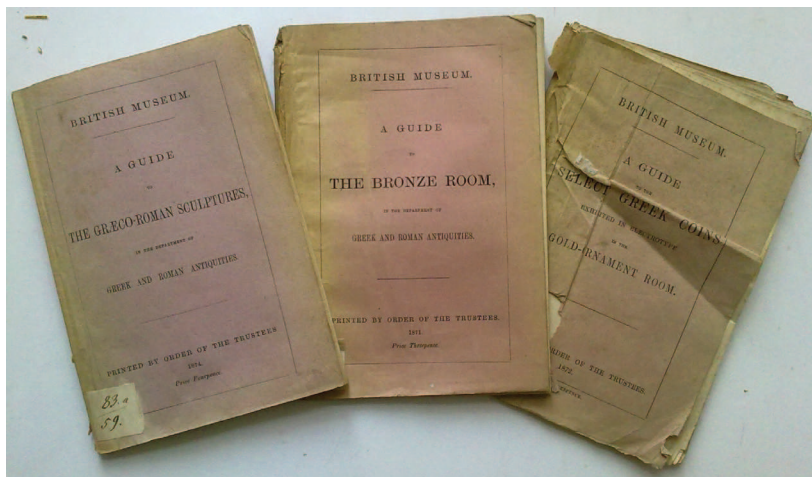

Л. 18.

Праці членів Фінського наукового товариства, надруковані у серії
«Внесок Фінського наукового товариства в науку».

БРИТАНСЬКИЙ МУЗЕЙ У ЛОНДОНІ

Іл. 19.

Серійне видання Британського музею «Короткий огляд колекцій Британського Музею». Представлені каталоги з цієї серії: «Каталог вибраних грецьких монет, відтворених засобом гальванопластики, які представлені в оздобленій золотом залі» (Б. В. Гед), «Каталог Бронзової зали Відділу грецьких та римських старожитностей» та «Каталог греко-римських скульптур Відділу грецьких та римських старожитностей» (Ч. Ньютон).

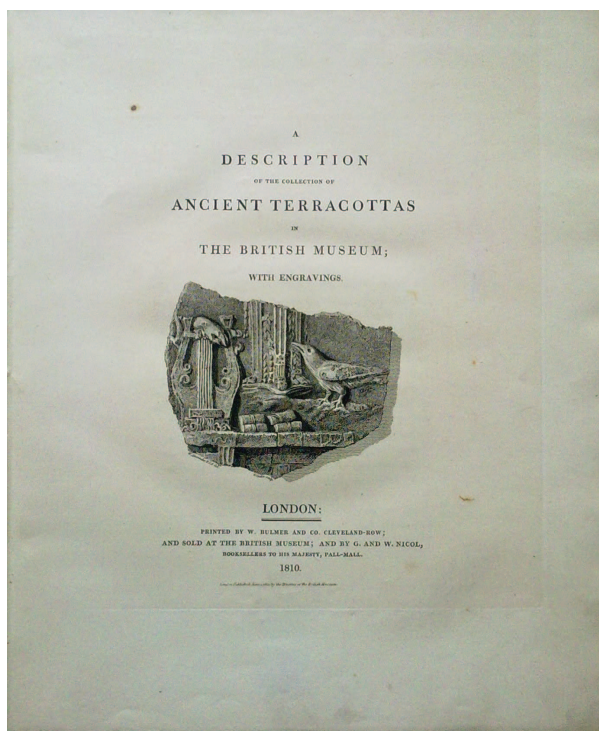
Іл. 20.

«Каталог римських медальйонів Британського музею», складений Р. Пулом.

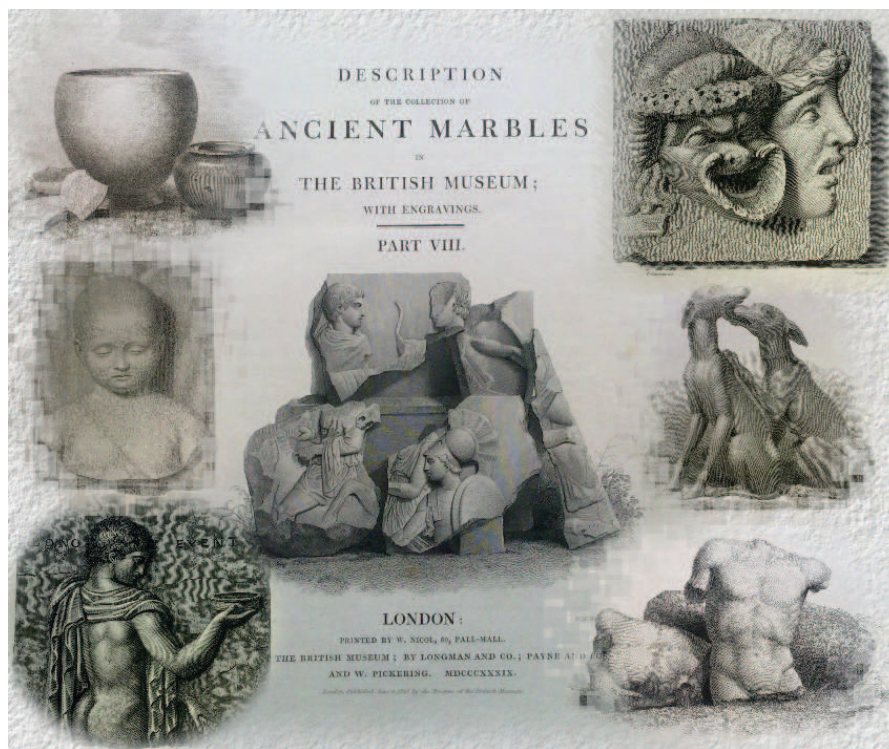
Іл. 21.

«Каталог грецьких монет Британського музею. Італія», складений Р. Пулом. Каталог містить описи монет стародавньої Італії згідно з систематизацією античних монет Еккеля.

Іл. 22.

Праця Т. Комбе «Опис колекції старовинних теракот у Британському музеї: з гравюрами», присвячена історії зібрання колекції мармуру Чарльзом Таунлі.

Іл. 23.
Одинадцятитомне видання, започатковане Т. Комбе
«Опис колекції стародавнього мармуру у Британському музеї:
з гравюрами».

В. С. Кочмар,

зав. сектором Научной библиотеки
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина;

Е. С. Мурашко,

главный библиограф Научной библиотеки
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СВЯЗИ НОВОРОССИЙСКОГО УНИВЕРСИТЕТА В БИБЛИОТЕЧНОЙ СФЕРЕ

Резюме

В статье прослежены международные книжные связи Новороссийского университета. Внимание сосредоточено на зарубежных коллективных дарителях, особенно — научных учреждениях и обществах. В результате проведенной работы был составлен перечень организаций и каталог книг, что дает возможность ознакомиться с трудами, которые хранятся в фондах НБ до сегодняшних дней. Развитие более или менее регулярных, но весьма плодотворных зарубежных связей, положительно повлияло на обогащение фондов библиотеки университета.

Ключевые слова: дарители, международные книжные связи, Новороссийский университет, Научная библиотека, Смитсоновский институт, Библиотека Конгресса, Институт науки Карнеги, Югославская (Загребская) академия наук и искусств, Общество истории Франции, Ватиканская Апостольская библиотека, Британский музей, Финское научное общество.

V. S. Kochmar,

Head of the Sector Scientific Library of the Odesa
I. I. Mechnikov National University
24, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine;

O. S. Murashko,

Chief Bibliographer Scientific Library of the Odesa
I. I. Mechnikov National University
24, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine

INTERNATIONAL CONTACTS OF THE NOVOROSIISKYI UNIVERSITY IN THE LIBRARIANSHIP

Summary

The article traced the international book contacts of Novorosiiskyi University. Author's attention was focused on foreign collective donors — especially scientific institutions and societies. A list of organizations and a catalog of books was prepared as a result of this work. It makes possible to get acquainted with the books, which are stored in the stacks of the Scientific library. Development of a more or less regular, but very effective foreign relations, had a positive impact on the enrichment of the University library's stacks.

Key words: donors, international book contacts, Novorosiiskyi University, Scientific Library, **Smithsonian Institution, Library of Congress, Carnegie Institution for Science, Yugoslav Academy of Sciences and Arts, Society of French History, Bibliotheca Apostolica Vaticana, British Museum, Finnish Society of Sciences.**